IZDAJA ZA GORIŠKO IN BENEČIJO

PRIMORSKI DNEVNIK

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE SLOVENSKEGA NARODA ZA TRŽAŠKO OZEMLJE

Leto VIII. - Štev. 94 (2090) Poštnina plačana v gotovini Spedizione in abbon. post. I. gr. TRST, petek 18. aprila 1952 Cena 20 lir

Zahtevamo konec londonskega mešetarjenja!

Tržaška delegacija je bila povabljena naj predloži svoje zahteve in predloge

Pet zastopnikov tržaških političnih skupin bo predložilo svoje zahteve ameriškemu delegatu Holmesu in britanskemu delegatu Dixonu. Tristranska konferenca se nadaljuje za zaprtimi vrati. Protestno pismo slovenskih tržaških novinarjev ameriškemu in britanskemu delegatu

Tržaška delegacija v Londonu sporoča:

„Predstavnika vlad Velike Britanije in Združenih držav Amerike na konferenci o Trstu, sta povabila delegacijo, naj predloži svoje predloge in zahteve glede argumentov, o katerih razpravlja tristranska konferenca v Londonu".

LONDON, 17. — Tristranski razgovori v Londonu so se danes nadaljevali kar z dvema sejama. Na prvi, popoldanski, so bili zbrani samo izvedenci (Italijo je zastopal šef italijanske misije v Trstu grof Carrobio, katerega režisersko roko je bilo opaziti v Trstu 20. marca letos). Popoldne so sejam prisostvovali tudi načelniki delegacij — Holmes za ZDA, Pierson Dixon za Veliko Britanijo in Brosio za Italijo.

Londonski politični krogi menijo, da bo konferenca trajala še precej časa. Italijanski viri pa namigujejo, da bi v prvih dneh prihodnjega tedna utegnilo biti izdano zaključno uradno poročilo. Verjetno bi bilo Rimu ljubo, ko bi konec londonske konference padel v začetek volilne propagande, podobno kot tristranska izjava leta 1948 (20. marca za volitve 18. aprila).

Obenem so v Rimu pojačili pritisk na konferenco z že prekaljenim sredstvom moralnega pritiska. Palača Chigi je namreč — čeprav v bolj grobih obrisih objavila italijanske želje in s tem nakazala, da jim je treba ugoditi, če se noče zazočarati volivcev tik pred volitvami. Italijanske zahteve obsegajo tako imenovano «horizontalno» sodelovanje v tržaški upravi. To se pravi, da bi Rim hotel, da se nekatere današnje funkcije ZVU v celoti prenesejo na italijanske zastopnike, ki bi uživali iste pravice in isti rang kot zavezniški načelniki ostalih oddelkov.

S povabilom tržaški delegaciji, naj predloži svoje zahteve in predloge ameriški in angleški delegaciji na konferenci, so že same po sebi zanikane vesti, ki so jih včeraj razširile nekatere agencije in radijske postaje, da se bo delegacija že v petek vrnila v Trst. Zdi se, da te vesti izražajo samo pobožne želje določenih krogov.

BRITANSKO - AMERIŠKI DELEGACIJI NA TRISTRANSKI KONFERENCI v LONDONU

Slovenski časnikarji anglo-ameriškega področja Svobodnega tržaškega ozemlja, kot tolmači slovenskega javnega mišljenja v Trstu, ostro protestiramo proti sklicanju tristranske konference v Londonu, predvsem pa proti soudeležbi Italije pri upravi tega ozemlja. Pravica odločanja o upravnih vprašanjih pritiče po mirovni pogodbi prebivalcem tega področja.

Poudarjamo nadalje, da tovrstne konference vnašajo zmedo v že urejena mednarodna vprašanja, kar ne more služiti pomirjenju na področju samem, niti prijateljskim odnošajem med sosednima državama: Jugoslavijo in Italijo, niti utrditvi miru na tem važnem področju Evrope.

Slovensko avtohtono ljudstvo tega področja odločno odklanja italijanski upravni sistem, ker ga predobro pozna iz razdobja med obema svetovnima vojnama, ko je Italija to ozemlje upravljala z nasiljem in s skrajno narodno nestrpnostjo. Pač pa si želi čimprejšnjega dejanskega uresničenja mirovne pogodbe, ki edina lahko zagotovi enakopravni razvoj obeh narodnosti. Želi si popolne krajevne, od Italije neodvisne uprave; zato ima že samo razpravljanje o tem vprašanju za grobo kršitev mirovne pogodbe in za žaljenje demokratičnih čustev tega prebivalstva, ki se je v drugi svetovni vojni borilo proti Italiji na strani zaveznikih sil.

S tem protestom želijo slovenski časnikarji opozoriti odgovorne vlade, da s popuščanjem italijanskim revizionističnim težnjam sprejemajo nase soodgovornost za krepitev italijanske imperialistične napadalnosti, predvsem na škodo slovenskega prebivalstva, hkrati pa podpirajo znano fašistično politiko nespoštovanja slovesno podpisanih pogodb, kar je dovedlo do toliklih žrtev in povzročilo mnogo strašnega gorja svobodoljubnemu svetu.

Pripravljalni odbor slovenskega časnikarskega društva

Trst, 12. aprila 1952.

PRICUJOCA KARIKATURA JE BILA OBJAVLJENA V AMERIŠKEM ČASOPISU «LIFE» LETA 1918 V ZVEZI S TRŽAŠKIM VPRAŠANJEM.
ZGODOVINA SE PONAVLJA ... DO KDAJ ?!

Tudi avstrijski tisk obsoja rimski pohlep

DUNAJ, 17. — Italijanske šovinistične zahteve so naletele na obsodbo tudi v avstrijski javnosti. Avstrijski tisk — med njim tudi tisk ljudske stranke Avstrije, kateri pripada avstrijski zunanji minister Gruber — obsoja nepravične zahteve Italije glede Trsta.

Glasilo ljudske stranke «Volkszeitung», ki izhaja v Celovcu, ugotavlja, da je bil Trst, ko je bil pod Italijo, mrtvo mesto, in poudarja, da bi Trst, če bi ponovno pripadel Italiji, prišel še v težji položaj, ker je izgubil še več svojega zaledja.

«Neue Zeitung», glasilo avstrijske socialdemokr. stranke za Koroško, obsoja stališče nekaterih ljudi v Avstriji, ki mislijo, da bi bilo potrebno vrniti Trst Italiji, in poudarja, da ni mogla Italija tudi takrat, ko je Trst imel še precej veliko slovensko zaledje, rešiti mesta od propadanja. List zaključuje: «Če bi se v Trstu vodila pametna in stabilna politika, bi mesto lahko že stalo na močnih lastnih nogah».

Randolph Churchill v coni B in FLRJ

KOPER, 17. — Danes okrog poldne je prišel iz Trsta v Koper Randolph Churchill, sin predsednika vlade Velike Britanije Winstona Churchilla, ki je bil med vojno dolgo časa zavezniški zvezni oficir v Jugoslaviji.

Ob 17. uri se je Randolph Churchill odpeljal iz Kopra v Jugoslavijo, kamor potuje kot dopisnik «Daily Telegrapha».

Spomenica vlade FLRJ o delovanju CLN izročena gen. Whitelawu

TRST, 17. — V zvezi z včerajšnjo vestjo, da je šef gospodarske delegacije FLRJ v Trstu izročil ZVU spomenico o vohunskem delovanju CLN, smo izvedeli, da je bila ta spomenica izročena gen. Whitelawu, generalnemu ravnatelju ZVU za civilne zadeve, in ne poveljniku cone A gen. Wintertonu.

SLOVENKE IN SLOVENCI tržaške okolice!

V resnem trenutku, ko je potrebna strnitev vseh naših sil za uresničenje Svobodnega tržaškega ozemlja in za dosego vseh naših narodnih in človečanskih pravic, je nujen skupen nastop vseh Slovencev našega področja ne glede na njihovo politično pripadnost. Zato smo podpisane politične skupine sklenile, da pri prihodnjih volitvah v občinah Devin-Nabrežina, Dolina, Repentabor in Zgonik ne bomo postavljale strankarskih list.

V smislu tega sklega vas pozivamo, da se v teh občinah zedinite za take liste, ki odgovarjajo krajevnim potrebam in razmeram in v katerih naj pride do izraza splošna narodna sloga. Pri izbiri kandidatov naj vas vodi predvsem skrb, da bodo to zares zavedni Slovenci, odločni ter pošteni predstavniki in branitelji interesov našega ljudstva.

Pri vaših naporih za uresničenje tega smotra vam bomo nudili vso našo pomoč.

V Trstu, 18. aprila 1952.

SLOVENSKA DEM. ZVEZA
SLOV. KRŠČ.-SOC. ZVEZA v TRSTU
OSVOBODILNA FRONTA za TRŽAŠKO OZEMLJE
SKUP. NEODV. SLOVENCEV

Demonstracije v Mariboru in ponovno v Ljubljani

Izjave generalmajorja Dušana Kvedra, bivšega komandanta mesta Trsta, o borbah za osvoboditev Trsta - „Nismo nikdar imeli za potrebno, da se vpišemo v kakšen klub za obrambo neodvisnosti", odgovarja „Politika" na glasove o pritisku na FLRJ, da vstopi v atlantski pakt

(Od našega dopisnika)

BEOGRAD, 17. — Kljub slabemu vremenu so se tudi danes v mnogih krajih in mestih Jugoslavije nadaljevale demonstracije za Trst. Največje demonstracije so bile v Mariboru, dalje v Ljubljani, v Titovem Užicu, kjer se jih je udeležilo okrog 15.000 ljudi, v Kumanovu okrog 30.000, v Zenici 20.000, Cupriji itd.

Vsi narodi Jugoslavije obsojajo na množičnih zborovanjih, ali kot posamezniki v izjavah in pismih, požrešnost italijanskih šovinistov.

Soborci istrskega revolucionarja in narodnega heroja Vladimirja Gortana, ki so bili na procesu v Pulju leta 1929 obsojeni vsak na 30 let ječe, Živko Gortan in tovariši, pišejo v pismu maršalu Titu o ravnanju Italije v zgodovini, in med drugim poudarjajo:

«Takoj ko je njihova umazana noga s pomočjo diplomatskega izsiljevanja stopila na naše ozemlje, je začela teptati tisto, kar je človeku najdražje — njegov materin jezik. Hoteli so nas potujčiti, poitalijančiti, izkoreniniti gospodarske, kulturne in politične ustanove in niso pri tem izbirali zločinov. Sporočamo italijanskim fašistom, irredentistom in kominformistom, da smo jim že enkrat razbili zobe, in če jim to ni dovolj, naj samo poskušajo dotakniti se naše svete zemlje, ki je prepojena s krvjo najboljših sinov našega naroda, in bodo ponovno prejeli, kar iščejo!»

Generalni polkovnik Dušan Kveder, komandant komande mesta Trst v maju in juniju 1945 in bivši poveljnik glavnega štaba Jugoslovanske armade za Slovenijo, je danes na beograjskem radiu govoril o borbi enot Jugoslovanske ljudske armade, ki so skupno s tržaškimi bataljoni 1. maja 1945 osvobodili Trst.

«Za svobodo Trsta so se borili Jugoslovanske armade in bataljoni Tržačanov in ga osvobodili z lastnimi silami in z lastno krvjo. Ali je torej pravično, da se danes o usodi tega mesta odloča brez sodelovanja Jugoslavije?» je zaključil general Kveder.

Istrski književnik Drago Gervais pa je izjavil, da gonja italijanskih šovinistov ni nikogar presenetila, najmanj pa Istrane, ki dobro poznajo šovinistične apetite italijanskih voditeljev, ki so ponovno privlekli na dan stara iredentistična gesla in ki so skupno z Vatikanom in kominformisti stopili na pot Mussolinija, na pot fašizma. Toda vse te demonstracije in kričanje v Italiji ne morejo razbuditi Istranov. Naš narod dobro ve, da so za vedno izginili časi londonskih in rapalskih paktov, da z našimi kraji nihče ne more trgovati in da naši kraji ne morejo več služiti kot drobiž za poravnavanje medsebojnih računov.

Ravnanje in apetite italijanskih šovinistov ter mešetarjenja v Londonu je danes obsodila tudi ljudska skupščina avtonomne pokrajine Vojvodine, ki je sprejela resolucijo, v kateri se zahteva prekinitev londonske konference in da se vprašanje Trsta reši v smislu predloga jugoslovanske vlade.

Nocojšnja «Politika» poudarja v članku pod naslovom «Pozabljivost» v zvezi z glasovi, da ima londonska konferenca med drugim namen Jugoslavijo prisiliti, da izpremeni svojo politiko glede vstopa v atlantski pakt in druge slične aranžmane, da ni Jugoslavija za časa borbe proti nacifašizmu sklenila nobenega pakta z zahodnimi velesilami, čeprav se je borila na njihovi strani.

«Tedaj niso ameriški in angleški zavezniki razmišljali, ali smo podpisali pakt, temveč so soglasno sprejeli zaveznika in nihče ni dvomil vanj», poudarja «Politika». «Še najmanj pa je dvomil britanski ministrski predsednik, ki je poslal takrat svojega lastnega sina kot člana angleške misije v Jugoslavijo».

«Politika» poudarja, da so imele zahodne sile izkušnjo v preteklosti v prvi vrsti z Italijo. Zato so jim mogoče potrebne razne formalne deklaracije.

«Pri nas nismo nikdar imeli za potrebno, da se vpišemo v kakšen klub za obrambo neodvisnosti. Prav tako se doslej ni noben naš zaveznik pritožil, da ga je Jugoslavija izdala. Nasprotno!»

BOŽO BOŽIC

(Od našega dopisnika)

LJUBLJANA, 17. — Po zgledu Ljubljane, ki je včeraj tako veličastno in mogočno demonstrirala za Trst in proti italijanskemu imperialističnemu pohlepu po naši zemlji, so danes Mariborčani priredili prav tako veličastno in mogočno manifestacijo. Tudi Maribor in okolica sta odločno obsodila londonsko mešetarjenje in manifestirala svojo solidarnost s tržaškim ljudstvom, ki noče nikdar več pod Italijo.

V Ljubljani pa so se tudi danes kljub deževnemu vremenu in plohi ponovno zbirali desettisoči demonstrantov po raznih ulicah, ki so nato v raznih krajih mesta, zlasti pred postajo, na Kongresnem trgu in pred pošto poslušali govornike, ki so zbrano množico nagovorili.

Prebivalci vseh slojev, ki so se pomikali po ljubljanskih ulicah, so prav tako danes kakor v zadnjih dneh demonstracij zahtevali, da se londonska konferenca prekine, ter ponovno potrdili, da jugoslovanski narodi ne bodo priznali odločitve v Londonu, dokler se ne pokliče na razgovor tudi Jugoslavija. Ogorčenje ljudstva, ki se zaveda, kam vodijo londonski razgovori, vedno bolj narašča in se stopnjuje.

Ni odločitve brez nas! Dol z fašisti! Zahtevamo, da se londonski razgovori takoj prenehajo!

To so bili nenehni vzkliki in gesla ljubljanskih demonstrantov.

C. S.

Posvetovanja o Nemčiji

WASHINGTON, 17. — Predsednik Truman je na današnji tiskovni konferenci izjavil, da, če želi Sovjetska zveza res mir, bi to lahko dokazala s podpisom avstrijske mirovne pogodbe in s sprejemom ameriškega predloga o omejitvi oborožitve.

Predstavnik ameriškega državnega departmana je izjavil, da se v Washingtonu, Londonu in Parizu posvetujejo o odgovoru na zadnjo sovjetsko noto o Nemčiji. Ni hotel povedati, kdaj bodo odgovor poslali v Moskvo.

Vlada Vzhodne Nemčije je danes objavila proglas, v katerem pravi med drugim, da se «ura odločitve bliža» in da je mogoče «mirno rešiti življenjska vprašanja nemškega ljudstva, ustvariti enotno, demokratično, miroljubno in neodvisno nemško državo ter skleniti mirovno pogodbo».

Ridgway naslednik generala Eisenhowerja?

WASHINGTON, 17. — V dobro obveščenih krogih izjavljajo, da bodo na sestanku atlantskega sveta, ki se bo sestal v ponedeljek v Parizu, razpravljali o nasledniku generala Eisenhowerja. Prav gotovo bodo sklenili, da se izbere ameriški general, in bodo uradno pozvali Washington, naj imenuje novega poveljnika. Obrambni minister Lovett in narodni obrambni svet bosta predlagala kandidate, dokončno pa mora odločati Truman.

V Washingtonu se vedno bolj vztrajno govori, da namerava Pentagon izbrati generala Ridgwaya. Dopisnika lista «Chronicle» in «New York Timesa» sta mnenja, da bo Ridgway prav gotovo imenovan. V tem primeru bi Ridgwayevo mesto prevzel general Mark Clark, general Gurenther pa bi postal vrhovni poveljnik ameriških suhozemskih sil. Vsekakor pa bo Eisenhowerjevo mnenje lahko znatno vplivalo na Trumanov sklep.

Samo odvzem potnih listov?

Včerajšnji «GIORNALE DI TRIESTE» objavlja na prvi strani vest o nenavadno glabi gesti tržaške «DEMOCRAZIE CRISTIANE:

«...Pet italijanskih državljanov, ki imajo potne liste, katere jim je izdala italijanska oblast, je odšlo v inozemstvo, da bi vršili čisto antinacionalno akcijo, kar je bilo potrjeno tudi z njihovimi stiki, ki so jih imeli z jugoslovanskim ambasadorjem. Ta obsurd je izzval pažnjo Democrazie cristiane iz Trsta, ki je v tem ugotovila pravo izdajstvo na škodo italijanskega ljudstva in sklenila energično posredovati pri rimski vladi, naj se potni listi od vzamejo tistim, ki jih tako nesramno izrabljajo».

Gospodje kristjani, katoliki in demokrati!

Vi ste vse premalo energični! Odvzeti potne liste To vendar pomeni malo več kot nič! Izdajalce se mora vse drugače kaznovati!

Zato vam svetujemo:

Zahtevajte od rimske vlade, naj ponovno oživi znameniti in slavni fašistični Tribunale speciale! In da bo potrjena vnovič njegova slava, naj ta tribunale De Gasperi pošlje v Trst in predenj naj postavi vseh pet izdajalcev, ne navadnih, temveč nesramnih izdajalcev italijanskega ljudstva. Prepričani smo, da je v Italiji še dovolj živih starih in izkušenih sodnikov tega tribunala, ki bodo obsodili izdajalce na smrt. Prepričani smo tudi, da je v Italiji še dovolj fašističnih razbojnikov, ki se bodo kot nekoč prostovoljno javili za izvršitev obsodbe nekje na «altipiano».

To je edina pravilna pot, da si priborite zopet «i sacri confini» in vrnete Italiji staro imperialno slavo!

Kakšno odvzemanje pasaportov za božjo voljo! In to še tistim državljanom, ki jim je mirovna pogodba italijansko državljanstvo odvzela!

„Piccolo ma eroico"

Priljubljena metoda italijanske diplomacije in njenih mežnarjev je licitacija. Licitirajo z vsem, kar jim pade pod roko: s svojo mizerijo (resnično), s svojo močjo (namišljeno), celo s svojo vojsko (ki jo ves svet pozna). In kot nabrit mešetar hvali svoje kljuse in daje v nič sosedovega konja, tako je tudi gospodar v preobračanju zgodovine v postavljanju dejstev na glavo, v blatenju sodobnih. — seveda — v samohvali. Tu so pravzaprav najmočnejši. Pisuni v tržaških listih (čeprav pride marsikak članek po telefonu iz Rima) so pri tem delu najvnetejši, čeprav ne vedno najbolj spretni.

Člankov o Jugoslaviji in jugoslovanski vojski smo čitali v zadnjem času v teh listih toliko, da znamo litanije že na pamet in da znamo na pamet vsem obvezni «amen», za katerega je bilo vlitih nekaj kilogramov svinca. Ta «amen», se imenuje danes Snežnik, jutri Bitoraj, pa spet samo STO, kakor pač nanese, vedno pa nekaj, kar bi Italija morala dobiti, bodisi zato, ker je vojaška velesila, bodisi zato, ker je v atlantskem paktu, in seveda zato, ker je jugoslovanska pojska zanič. Take članke piše med drugim neki gospod Mario Alessi (ki se sicer iz previdnosti ne podpiše), ki ga je tista zanič vojska odpihnila domov iz Rima in ki si danes kotalja po pol incognito pokukuje v Trst. Pišejo jih razni drugi gospodje, ki so jo nekoč le neverjetno naglico pobrisali iz Ljubljane, skratka ljudje, ki se jim menda še danes na hrbtu in niže poznajo sledovi udarcev spet ravno one zanič in nesposobne vojske.

Naš stari znanec iz «Messaggero Veneto», ki se skromno podpisuje s tremi zvezdicami, sicer pa je vojak in strateg, da ga v vseh italijanskih kavarnah ne najdeš boljšega, piše na primer:

«Proda tržaški odsek — Svobodno ozemlje v celoti, od Timava do Mirne — ni samo zemljepisno in nacionalno italijanski sektor, temveč je tudi atlantski sektor in zaradi tega njegova suverena pripadnost ali nepripadnost atlantski državi povečuje ali zmanjšuje učinkovitost atlantskega obrambnega razporeda in sicer v vseh golobi strateških zakonov».

Toda ne le da je obramba zahodne Evrope odvisna od tega, ali je STO italijanski ali ne, temveč bo njegova priključitev k Italiji «pospešila napore italijanske vlade in skupne napore za evropsko obrambo». To je «Messaggerov», ki globokoumno kaže pot, kako naj se evropska obramba okrepi in kako naj se poveča italijanski prispevek k tej obrambi (kot je znano, je nedavno delegacija ameriškega kongresa ugotovila, da bi Italija lahko prispevala kaj več). «Giornale di Trieste» pa objavlja spet eno izmed tolikih «senzacionalnih razkritij» milanskega lista «L'Europeo», ki je očitno zašel v težko konkurenčno borbo z nekaterimi novejšimi, boljšimi revijami in si pomaga s cenenimi «senzacijami», kot je bila na primer ona o raznih črtah za razdelitev STO. Zdaj gre za važna razkritja («Confidenze»), ki jih objavlja neki Luigi Barzini jr. in iz katerih izhaja, da je jugoslovanska vojska «bluff», medtem ko ima Italija «un piccolo ma eroico esercito». In spet ima ta «piccolo ma eroico esercito» glavno vlogo pri obrambi Evrope, jugoslovanske divizije, ki jih pravzaprav sploh ni, pa bi bile kvečjemu dobre za «gverilske akcije» ali komaj kaj malega več. Pri tem je seveda Jugoslavija skrajno nezanesljiva itd. itd.

Ne bomo obnavljali zgodovine, ne vojaške od Custozze in Visa dalje, ne politične, niti ne bomo navajali sodb, na primer generala Gamelina, o tem, da je Italijo bolje imeti za sovražnika kot za zaveznika, niti ne bomo omenjali, kaj je napravil ta «esercito», ko ni bil «piccolo», temveč je štel osem milijonov bajonetov in je bil celo superherojski. Dovolj bo zaenkrat, če omenimo, kaj piše milanski «Il Corriere della Sera» o današnji italijanski vojski. Po čudnem naključju je milanski list objavil uvodnik «La preparazione militare» prav istega dne, kot «Giornale di Trieste» in «Messaggero» svoja globokoumna modrovanja.

Pravi torej Ivo Luzzatti v «Corriere della Sera», da so v Italiji «prenagljeno hoteli ustanoviti previsoko število velikih enot, previsoko v razmerju z razpoložljivimi sredstvi in moštvom», in da so zato «oddelki ostali nekaj let (večinoma pa že danes) z nepopolnim številčnim stanjem in z nepopolno oboroževitvijo». In dalje: «Trajanje vojaškega roka, praktično znižano na nekaj več kot leto dni dejanske in koristne vojaške službe, je nezadostno za usposabljanje vojaka, to je borca, ki bi bil sposoben spretno uporabljati zapleteno orožje in opremo». In še se pritožuje Luzzatti, da pravih vaj v italijanski vojski sploh ni, temveč da se to reducira na «sterilni interni pouk, dolgočasne cestne marše ali kratke manevre, izvedene s preveč zasilnimi sredstvi in torej preveč «fingirane», da bi mogli biti plodno in koristno vežbanje». In še to velja komaj za polovico vojske.

Mimogrede povedano, na istih grehih je bolehala tudi «slavna» Mussolinijeva armada, ki se je potem tako sijajno izkazala...

Kar se pa tiče trditve «Messaggerovih» treh zvezdic, da bi posest Trsta «pospešila napore italijanske vlade», najdemo pri istem Luzzattiju zanimivo ugotovitev, da gre nekaj desetin milijard italijanskega vojnega proračuna za vzdrževanje nepotrebnih ljudi v pisarnah, štabih, teritorialnih oblasteh, arzenalih itd. «Treba bi se bilo končno prepričati, da oborožene sile niso podporna ustanova, niti hiralnica za stare in nesposobne», pravi Luzzatti.

Mislimo, da bi res bilo koristno, ko bi v tej smeri «pospeševali svoje napore» ne samo «Messaggero», temveč tudi rimski ministri in generali.

Sicer pa vemo, da ne gre za to. Rimu je atlantski pakt pač sredstvo za izsiljevanje dolarjev in koncesij imperialističnim koncepcijam, ki jih pa ni rešilo niti osem milijonov bajonetov, pa jih tudi kavarniški strategi s svojim «piccolo ma eroico esercito» vred ne bodo.

HRVATI IN ITALIJANI BUJSKEGA OKRAJA zahtevajo prenehanje mešetarjenja v Londonu

BUJE, 17. — Nad 14.000 ljudi je danes popoldne na Trgu maršala Tita v Bujah odločno zahtevalo, da londonsko mešetarjenje preneha. Hrvati in Italijani bujskega okraja so zapustili danes svoja polja in vinograde, delavnice in gradbišča, da se pridružijo mogočni demonstraciji splošnega ogorčenja vsega našega ljudstva na Tržaškem ozemlju in v Jugoslaviji. Na zborovanju so govorili med drugimi predstavnik okrajnega ljudskega odbora za Buje Anton Gorjan v italijanščini, tajnik okrajnega komiteja KP za Buje Herminij Medica v hrvaščini in član okrožnega komiteja KP za Istrsko okrožje Mario Abram ter Ivo Jukić.

Anton Gorjan je med drugim dejal:

«Zahtevamo od naših zahodnih zaveznikov, ki nadaljujejo s konferenco v Londonu, da ne podpirajo več italijanskega fašizma, ki ga je že enkrat ves svet obsodil in ki ne sme več vstati. Mi ne bomo odstopili niti za milimeter našega ozemlja. Jugoslovanska vlada je že večkrat ponudila italijanski vladi roko sprave, toda ta je ni hotela sprejeti. Mi bomo tudi v naprej nudili našo roko sprave, toda če bo Italija hotela vzeti našim narodom le pedenj naše zemlje, bo naletela na trdo pest nas vseh.

Nočemo, da bi prišlo do novih krivic v škodo naših narodov. Mi smo že dovolj okusili, kaj pomeni za nas Italija. Bili smo ponižani, izkoriščani in preganjani in nočemo, da bi se to še kdaj koli ponovilo. Vsi narodi Jugoslavije in ves demokratični svet je z nami v neizprosni borbi proti italijanskemu napadalnemu fašizmu».

Herminij Medica je dejal:

«Medtem, ko se v Londonu pogajajo in barantajo o novih pravicah Italije v Trstu, nas mirijo, češ da nimajo slabih namenov. Mi pa vemo, kaj počenja Italija s pomočjo svojih agentov v Trstu. Zato zahtevamo ne samo, da takoj prekinejo s trgovanjem na naš račun, temveč tudi da Italiji odvzamejo vse tiste ukradene privilegije, ki jih ona v Trstu še danes ima.»

POGLED NA GLAVNI TRG V KOPRU MED PREDVČERAJŠNJIMI DEMONSTRACIJAMI ZA TRST.

DNEVNIK SLOVENCEV V ITALIJI

Danes, petek 18. aprila
Mirt, Gradislava
Sonce vzide ob 5.15, zatone ob 18.55. Dolžina dneva 13.40. Luna vzide ob 2.30, zatone ob 12.00.
Jutri, sobota 19. aprila
Leon, Tihorad

Stara politika

15. t. m. je «Il nuovo Corriere della Sera» objavil uvodnik pod naslovom: «Vojna in gverila». Članek je napisal Augusto Guerriero, ki je resen novinar in zato lahko tudi resno jemljemo njegove članke. Guerriero je bil eden glavnih sodelavcev tednika «Il Mondo», ki je morda edina res ugledna italijanska revija.

V tem članku Guerriero precej natančno, čeprav ne objektivno, opisuje položaj, ki je nastal na daljnem Vzhodu po narodnoosvobodilni vojni azijskih narodov. Ugotovitve tega novinarja so splošne, toda postanejo za Italijo zelo zanimive, ko govori o položaju v francoski Indokini. Da bodo lahko čitatelji presodili stvar, naj navedemo najbolj zanimive odstavke:

«V Indokini mora Francija vzdrževati okoli 130.000 vojakov in velik del svojih aktivnih oficirjev in potroši okoli 700 milijard lir na leto. Tako uničuje svojo vojsko in svojo bilanco.

Če bi Indokina padla, bi bil Siam na pol obkoljen, Malajski polotok, na katerem že vse vre, bi bil izpostavljen komunističnemu pritisku od zunaj in Birmanija, ki je že vsa pretresena od neskončne meščanske vojne, bi imela sovražnika ob straneh in za hrbtom. Skratka vsa južnovzhodna Azija bi bila v nevarnosti. Južnovzhodna Azija je namreč eden izmed najbolj bogatih virov surovin na svetu in njen padec bi pomenil neizmerno nesrečo za svobodne države.

Dolgo časa že ni več vojna v Indokini preprosta kolonialna vojna, ki se tiče samo ene kolonije in države, ki jo upravlja. Gre raje za eno izmed tolikih vojn, ki se vodijo da se ustavi prodiranje komunizma. Indokina je ena izmed front, na kateri se Vzhod in Zapad, svobodni svet in komunizem borita z orožjem, medtem ko se na drugih treh ali štirih frontah borita še brez orožja. Francoski kolonialni interesi so bili docela likvidirani. Francija se noče umakniti iz dveh razlogov: 1. ker noče izdati združenih sil (Laos, Vietnam, Kambodža) t. j. ljudstev, ki so vanjo zaupala. 2. Ker ne more prepustiti komunizmu dežel, ki so življenjskega pomena za ves zapadni svet.

Čeprav zanima borba v Indokini vse svobodne narode, in sicer Ameriko in Anglijo prav toliko kakor Francijo in morda še bolj, se je morala doslej Francija boriti sama in položaj je danes naslednji: Francija lahko vztraja še eno leto, še dve leti, toda ne v nedogled: Amerika noče sprejeti v Aziji drugih obveznosti razen onih, ki jih že ima in ki so zelo resne; ni pa mogoče zapustiti Indokine, kajti če bi jo zapustili, bi padla vsa južnovzhodna Azija».

Ko pride do te točke, ne nadaljuje Guerriero svojih razmišljanj, o tej stvari, marveč menja predmet in začenja proučevati položaj na Malajskem polotoku. Zato pa lahko iz omenjenih citatov povlečemo logične zaključke in povemo, kar Guerriero ni povedal.

Za sedaj moramo upoštevati dve stari: 1. borbe v Indokini ni smeti opustiti, ker zanima ves svobodni svet, saj so bili resnični francoski kolonialni interesi že likvidirani. 2. Francija ne more več nositi tega bremena, ker je pretežko za njene moči. 3. Amerika in Anglija sta že zaposleni v Koreji in na Malajskem polotoku in ne moreta pomagati Franciji.

Kdo je torej še v zapadnem svobodnem svetu, v svetu zapadne demokracije, ki nasprotuje bloku «vzhodnih demokracij» in ki lahko pomaga Franciji? Italija seveda!

Italija razpolaga s precejšnjim številom izvežbanih in opremljenih vojakov, pa bi lahko prevzela to nalogo v korist Združenih narodov. Kar se bilance tiče, nič strahu, saj bi vrnila stroške Amerika! Italija bi poleg tega imela še razne razloge, da uresniči idejo, ki posredno veje iz tega članka. S tem bi ugodila Franciji, ki kaže do Italije v zapadnem svetu še največ razumevanja. Poleg tega bi pridobila v atlantskem zavezništvu večji pomen. Našli pa bi tudi še nekak ventil za ljudsko nezadovoljstvo v notranjosti Saj je bila že predfašistična in fašistična Italija vajena odtegovati pozornost italijanskega ljudstva od njegovih notranjih vprašanj z raznimi afriškimi pustolovščinami.

Na ta način bi se lahko Italija zopet zapletla v oboroženi spor. Seveda pa ljudstvo noče o tem nič slišati .Vladnim krogom pa bi najbrž ugajalo, da bi bili udeleženi z malim številom vojaštva v oboroženem sporu, da bi lahko potem sedeli kot enakopravni družabniki z drugimi silami. Če se spomnimo, da je že Mussolini svoj čas dejal, da mu je potrebno nekaj mrtvih, da bo lahko enakopravno delil s Hitlerjem torto, t. j. tedanjo Francijo. Italija se je že dostikrat zaradi svojega zgrešenega stališča pri reševanja svojih vprašanj poslužila vojnih avantur. Ne moremo trditi, da velja v Italiji to kot takojšnja možnost, po drugi strani pa je jasno, da je treba razglabljanju novinarja Guerriera v omenjenem listu dodati tudi zaključek. Morda bi novi mrtvi tudi lahko poživili upe in zahteve na Trst, Istro in Dalmacijo? Pri tem se spomnimo, da so v Italiji že večkrat proslavili alpinsko divizijo «Julija» zaradi njenega «junaštva in prelite krvi». V tej diviziji je bilo tudi mnogo beneških Slovencev, za katerimi še danes jočejo številne beneške matere.

Za kominformovce in demokrščane

so upravičeni protesti Slovencev - obmejne provokacije

Sovraštvo proti Jugoslaviji združuje kominformiste in fašiste v skupno fronto

GORICA, 17. — Jugoslovanski narodi z nezmanjšanim ogorčenjem protestirajo proti nadaljevanju londonske konference. Tudi med primorskimi brati na Goriškem je vzbudilo mešetarjenje z usodo Trsta in tržaških Slovencev val protestov, katerim so se z veliko vnemo pridružili tudi Solkanci, prebivalci Šempetra in vseh obmejnih jugoslovanskih vasi.

Dvakrat so se doslej naši svobodni bratje zbrali in protestirali. Korakali so skozi železniški predor in po nekaj deset metrov oddaljeni cesti poleg državne meje nadaljevali pot proti Solkanu.

Dvakrat je Ulissejeva «L'Unità» pisala o jugoslovanskih manifestacijah in vsakokrat uporabljala iste besede: manifestacije jugoslovanskih Goričanov so provokacija v obmejnih predelih. Tudi klerofašistični tržaški popoldnevnik je ob zadnji manifestaciji posnemal kominformistični vzgled in prav tako pisal «o jugoslovanskih obmejnih provokacijah».

Ako zasledujemo dosedanjo kominformistično in De Gasperijevo klerofašistično iredentistično in imperialistično politiko bomo zasledili med njima tesno vez, ki ju povezuje v skupno fronto.

Eni in drugi so soglasni v borbi proti Jugoslaviji, eni in drugi uprizarjajo proti Jugoslaviji dejanske provokacije. Kaj naj sicer predstavljajo stalne diverzantske kominformistične akcije ob vzhodnih jugoslovanskih mejah in pošiljanje sovjetskih satelitskih vohunov v Jugoslavijo, po drugi strani pa špijonsko delovanje CLN, ki je prejemalo denar in direktive iz samega Rima, kakor je bilo na koprskem procesu proti obsojenim vohunom tudi dokazano.

Mi smo mnenja, da bi zato klerofašistično in kominformistično goriško časopisje napravilo veliko pametneje, če bi bilo v svojih izjavah previdnejše. Ali naj priznajo svoje brezmejno skupno sovraštvo do Jugoslavije, ki jim preprečuje širjenje njihovega življenjskega prostora, ali pa naj pustijo Jugoslavijo v sedanjem splošnem valovanju pri miru, ker ni nikoli zahtevala ničesar, kar je italijanskega in ker kaj takega niso nikoli zahtevali niti goriški manifestanti v Jugoslaviji.

Njihova skrb za našo usodo pod tujo peto je upravičena in vsi pošteni Slovenci s tem soglašajo. Ako drugače mislijo tisti kominformistični voditelji, ki še nadalje zapeljujejo svoje redke pristaše po slovenskih vaseh, to nas zelo malo briga. Oni so že zdavnaj prenehali živeti kot Slovenci, ker so v resnici samo slovensko govoreči italijanski kominformistični propagandisti, ki bodo tudi pod sedanjim gospodarjem slej ali prej odslužili in dobili brco, kot jo dobi vsak izdajalec.

Motiv z mej je v Gorici.

Seja odbora pokrajinskega sveta

Odobrili so tudi izdatek 4.500.000 lir za popravilo ceste Gradež - Belvedere

GORICA, 17. — Na svoji zadnji seji je odbor pokrajinskega sveta ponovno proučil vprašanje podelitve avtonomije tržiški realni gimnaziji, ki je še vedno le ločen oddelek goriške realne gimnazije «Duca degli Abruzzi». Nato je pokrajinski tajnik dr. Grion raztolmačil odbornikom nove zakonske odredbe v zvezi z davčnimi obremenitvami, ki pritičejo tržiški občini in pokrajinski upravi.

Nato je odbor odobril izdatek 4.500.000 lir za popravilo dela ceste Gradež-Belvedere kot določa načrt pokrajinskega sveta ponovno proučil vprašanje podelitve avtonomije tržiški realni gimnaziji, ki je še vedno le ločen oddelek goriške realne gimnazije «Duca degli Abruzzi». Nato je pokrajinski tajnik dr. Grion raztolmačil odbornikom nove zakonske odredbe v zvezi z davčnimi obremenitvami, ki pritičejo tržiški občini in pokrajinski upravi.

Nato je odbor odobril izdatek 4.500.000 lir za popravilo kiosk Zampieri, ki je na tem križišču in ki znatno ovira živahni promet. Pred zaključkom so odborniki proučili še nekaj vprašanj v zvezi s pokrajinskimi nameščenci ter odobrili izdatek 2.734.147 lir za razne dobave pokrajinski umobolnici, zavodu «Duca d'Aosta», ter drugim pokrajinskim ustanovam. Nadalje so odborniki odobrili tudi plačilo računa za popravljalna dela v glavarski palači.

Sklenili so nadalje, da bodo prve dni maja zopet sklicali sejo pokrajinskega sveta, in sicer zelo verjetno v soboto 3. maja.

Izlet SPD na Kanin

GORICA, 17. — 20. aprila bo na Kaninu, tradicionalni veleslalom z mednarodno udeležbo. Napovedujejo tudi prihod Jugoslovanov. Sodelovala bo vsa italijanska, avstrijska, nemška in francoska elita. Ob tej priliki organizira Slovensko planinsko društvo enodnevni izlet z odhodom s Travnika ob 5.30 uri. Vpisovanje pri urarju Suligoju na Travniku. Vožnja za člane 600 in za nečlane 650 lir. Odhod bo točno ob napovedani uri.

BREZPOSELNI UČITELJI V BENEŠKI SLOVENIJI zahtevajo nastavitev na strokovnih šolah

V Št. Petru Slovenov je zborovalo 60 učiteljev in učiteljic, ki že dolgo zaman čakajo na zaposlitev

V torek ob 15. uri se je zbralo v hotelu Belvedere v St. Petru Slovenov okoli 60 učiteljic in učiteljev iz Nadiških dolin. Gre za učitelje, ki so se izšolali na učiteljišču v St. Petru Slovenov in ki že dolgo časa zaman čakajo na namestitev na šolah, ali pa na kakršno koli službo, ki bi bila primerna za njihovo šolsko izobrazbo. Glavni predmet sestanka učiteljev je torej bil njihova velika brezposelnost v naših krajih.

Sestanek so sklicali nekateri učitelji, da bi v velikem številu proučili to vprašanje ter da bi s svojo številno prisotnostjo opozorili oblasti nase ter skušali najti temu perečemu vprašanju tudi rešitev. Pripravljalni odbor za ta sestanek je že precej časa od tega poslal vabila vsem brezposelnim učiteljicam in učiteljem. Če upoštevamo, da je bilo 60 navzočih, moramo sklepati, da jih je tudi precej manjkalo, saj so znane velike prometne težkoče v naših krajih. Zvečer ni n. pr. nobenega prevoznega sredstva, ki bi bilo na razpolago za one učitelje, ki živijo v občinah Grmek in Dreka. Poleg tega so še druge občine brez zvez popoldne. Če torej upoštevamo, koliko učiteljev in učiteljic je prizadetih, tedaj vidimo, kako važno je to vprašanje.

Zlasti mladi učitelji so obupani in pravijo: «Bolje bi bilo, če bi se izselili». Mnogi mislijo tako. Prepozno so seveda opazili, da jim humanistična in nacionalistična izobrazba in vzgoja ne nudita praktičnih možnosti za življenje in da bi mnogo bolj služila tehniška izobrazba.

Po krajši diskusiji, v kateri so učiteljice in učitelji povedali svoje mnenje, so sklenili, da bodo ustanovili stalen odbor. V odboru bosta dva brezposelna učitelja in dve brezposelni učiteljici s tega področja. Potem ko so izvolili odbor, so sprejeli resolucijo. Zahtevali so v njej, da se ustanovijo strokovne šole, v katerih bi morali biti zaposleni učitelji iz Nadiških dolin, kolikor pač to dopušča narava teh šol. Tako so postavili načelo, da je treba ustanoviti strokovne šole, ki bodo dale našemu prebivalstvu praktično in tehniško izobrazbo. Učitelji so torej z ustanovitvijo stalnega odbora dokazali, da je vprašanje resno in da ga ni mogoče rešiti s površno akcijo, marveč da je pri tem potrebno stalno in vztrajno delovanje. Resolucijo so vsi sprejeli soglasno in so jo nato poslali prefektu in šolskemu skrbništvu. Učitelji so tudi zahtevali, da sprejmejo oblasti njihovo delegacijo, ki jim bo pojasnila njihove potrebe. Tako se je končal sesetanek brezposelnih učiteljev in učiteljic v Nadiških dolinah. Njihovo vprašanje je zelo resno, saj ima brezposelnost umskih delavcev morda še hujše posledice kakor brezposelnost ročnih delavcev. Ti delavci namreč vsaj dobe tu pa tam laže zaposlitev kakor intelektualci.

Vesti za trgovce

GORICA, 17. — Zveza trgovcev za goriško pokrajino sporoča vsem včlanjenim trgovcem, da si na njenem sedežu v Ul. IX. avgusta lahko ogledajo sledeče okrožnice: navodila za izvajanje trgovinskega sporazuma med Italijo in Španijo z dne 26. marca 1952; sedmo podaljšanje trgovinskega sporazuma med Italijo in Poljsko z dne 15. junija 1949; izredne prodaje in razprodaje po zakonski odredbi z dne 19. januarja 1939; popravek carinskih predpisov za izvoz v Indijo; izvoz 2000 ton moke trde koruze v Libijo; izvoz sveč za motorna vozila v ZDA; izvoz glasov za harmonike.

Stavkovno gibanje v tržiški ladjedelnici

TRŽIČ, 17. — Zaradi nepopustljivega stališča delodajalcev so tri sindikalne organizacije, v katerih so včlanjeni delavci Združenih jadranskih ladjedelnic, sklenile proglasiti zaporedne stavke posameznih tovarniških oddelkov. Kot prvi so v torek stopili v stavko delavci, ki so zaposleni pri železu. Stavkalo je vseh 1.300 delavcev. Naslednje dni so stavkali tudi ostali delavci.

Ko je vodstvo podjetja uvidelo, da delavci enega oddelka s svojo stavko prisilijo k nedelavnosti tudi delavce drugih oddelkov, ker jim odvzamejo električni tok, vodo in druge potrebne pripomočke, je odločilo, da jim ne bo plačalo delavnika, ker niso delali zaradi višje sile.

Delavski voditelji niso zaradi takih ukrepov oklevali. Brž so se sestali in sklenili, da bodo s stavkami nadaljevali, dokler ne bo vodstvo izplačalo zahtevane 8.000-lirske doklade za nadpro- izvodnjo.

Borba delavcev CRDA uživa med prebivalstvom in delavci drugih tovarn najširšo podporo, ker je pravica na njihovi strani.

Pomladanski pregled bikov

GORICA, 17. — Zbornica za trgovino, industrijo in poljedelstvo v Gorici sporoča vsem lastnikom plemenskih bikov, da bo prihodnjega maja spomladanski pregled teh živali. Prošnje za zdravniški pregled bikov tudi tistih, ki so bili že potrjeni na prejšnjih pregledih, morajo prizadeti vložiti najkasneje do 25. aprila. Prošnji je priložiti položnico za 1236 lir, naslovljeno na davkarijo (Esattoria consorziale di Gorizia, tesoriere della Camera di Commercio). Na položnici je navesti vzrok vplačila.

Podbonesec

37-letni Blazutič Lino, sin pokojnega Mihaela, je pretekli torek delal v gozdu blizu vasi. Tu je zagledal predmet, ki je bil podoben razstrelivu. Mož je neprevidno vzel predmet v roke in se mu je razpočil v rokah. Na njegove krike so pohiteli vaščani, ki so poskrbeli za njegov prevoz v čedad, sko bolnišnico. Tu so mu potegnili iz raznih delov telesa drobce. Ostal bo v bolnici 20 dni.

Spacalova razstava

GORICA, 17. — V torek 22. aprila bo v prostorih Ljudske knjižnice in čitalnice otvorjena razstava tržaškega slovenskega slikarja Lojzeta Spacala. Otvoritveni govor bo imel ob 20. uri prof. Jože Kosovel. Prisoten bo tudi razstavljalec. Vabimo, da se Slovenci udeležijo tega važnega kulturnega dogodka.

Volilni imeniki na vpogled

GORICA, 17. — Goriško županstvo sporoča, da so na volilnem uradu do 30. t. m. na vpogled volilni imeniki, ki jih je volilna komisija pregledala in popravila. Vsak volilni upravičenec si volilne imenike lahko ogleda v uradnih urah.

Odprti vsi obmejni prehodi za živino

GORICA, 17. - Ker je v zadnjem času izginila vsaka sled okužbe goveje živine po slinavki in parkljevki, so jugoslovanske obmejne oblasti danes dovolile dvolastnikom prehod meje z vprežno živino na vseh blokih.

Vozni red na goriški postaji

ODHODI

Proti Trstu: ob 6.20, 7.25, 8.44, 9.57, 13.53, 15.56, 17.24, 18.05, 19.48, 21.33, 23.39.

Proti Vidmu: 5.07, 5.42, 6.36, 7.59, 8.28, 10.51, 13.52, 17.25, 19.09, 20.20, 22.57.

PRIHODI

Iz Trsta: 5.39, 6.34, 7.57, 8.27, 10.49, 13.49, 17.21, 19.04, 20.18, 22.54.

Iz Vidma: 4.18, 6.18, 7.23, 8.43, 9.55, 13.51, 15.54, 17.23, 19.46, 21.31, 23.37.

V Karniji popravljajo ceste kdaj se pa spomnijo Benečanov?

Zveza občin v Karniji, ki se je pred kratkim ustanovila v Tolmezzu, in v katero so se vključile vse občine tega goratega predela, je razpravljala o epidemiji slinavke in o cestah. Na vsak način moramo priznati odboru te zveze občin, da se je začel res hitro zanimati za ta važna vprašanja.

Na pobudo te zveze bo pokrajinska uprava izdelala načrt za izboljšanje cest. V načrtu imajo preureditev cest tako, da bodo razne dele asfaltirali. Važnosti takih del se zaveda vsakdo, ki je na velikonočni ponedeljek prišel v Beneško Slovenijo do Trlana pa do St. Petra Slovenov. Vsi ti ljudje so se prepričali, kako ovirajo razvoj turizma slabe ceste. Te ceste niso le polne lukenj, ampak se na njih tudi dvigajo veliki oblaki prahu. Poleti pa je ob času suše in vročine še slabše. V Karniji bodo sedaj odpravili ta nedostatek z asfaltiranjem glavnih cest. Res je, da bodo v ta namen porabili v začetku mnogo denarja, toda s časom se ti stroški amortizirajo, saj porabijo mnogo manj denarja za vzdrževanje cest ter se poveča turizem, ki vedno prinaša s seboj tudi izboljšanje gospodarskega položaja.

Za taka dela bi bilo potrebnih okoli 1.200 do 1.600 milijonov lir, toda ceste bi potem bile dobre za dolgo vrsto let. Zdi se, da bodo dobili za sedaj od pokrajinske uprave okoli 700 milijonov lir v ta namen. To seveda ne zadovoljuje Karnov in Zveze karnških občin. Možno pa je, da bodo Karni s svojim odločnim nastopom še mnogo več dosegli.

Kar se nas Beneških Slovencev tiče, mislimo, da bi zadostovalo 700 milijonov lir, da bi končno rešili vprašanje naših cest, ki ni nič manj važno kakor v Karniji. Ceste potrebujejo popravila v goratih predelih Beneške Slovenije, pa tudi v Furlanski nižini, koder peljejo k nam.

Potrebno bi bilo asfaltiranje ceste iz Tarčenta po Terski dolini vsaj do Tera, in če bi bilo možno, do Muzca. Poleg tega bi morali asfaltirati cesto iz Nem po Kamahtski dolini vsaj do Debeleza. Nadalje bi morali asfaltirati cesto iz Vidma v Ahten in Fojdo ter cesto, ki gre od mostu Sv. Kvirina do Klodiča po dolini Košice. Poleg tega bi bil nujen pogoj, da bi izboljšali cestišče na cesti med Tarčentom in Čedadom ter ga nato asfaltirali. Razen teh del za asfaltiranje cest bi morali vzeti v poštev še druga cestna dela. To bi bil nekak minimalen program, če hočemo, da bodo ceste pri nas kaj vredne.

Medtem ko v Karniji z velikim prizadevanjem delajo na to, da bi svoje ceste izboljšali in se zaradi tega obračajo na pokrajinsko upravo, pa pri nas naše občinske oblasti mirno spijo in je njih glavna skrb, da podžigajo nacionalizem. Pri tem naj vedo, da ljudje ne morejo živeti od «italianissimih» čustev, marveč od kruha.

Starček si je prebil lobanjo

Našli so ga zjutraj mrtvega v strugi potoka Korna

GORICA, 17. — Danes zjutraj okrog 6. ure, ko so šli nekateri prebivalci v Ul. Catterini na delo, so na kamnitem dnu potoka Korna zapazili ležečega starčka z glavo v mlaki krvi. Najdrznejši so se spustili po strmem obrežju, da bi mu nudili pomoč. Toda starček je bil mrtev.

Zato so delavci nemudoma obvestili orožnike pri obmejni stražnici v Ul. sv. Gabrijela, ki so ugotovili, da gre za 69-letnega Ferdinanda Kumarja iz Ul. Favetti 16. V listnici je Kumar poleg osebne izkaznice imel še 2000 lir in pokojninsko knjižico. Orožniki so truplo pokrili s plaščem in ga stražili do prihoda okrajnega sodnika in občinskega zdravnika, ki sta okrog 10. ure odredila prenos ponesrečenca v mrtvašnico na glavnem pokopališču.

Po prvih ugotovitvah je sklepati, da se je Kumar vračal pozno ponoči vinjen domov po Ul. Catterini, zdrsnil v potok in se zakotalil do cementnega dna, kjer si je prebil lobanjo.

Ples v Doberdobu

DOBERDOB, 17. — Kot vsako leto tako smo tudi letos pričeli z velikonočnim ponedeljkom plesati na prostem. To je privabilo k nam veliko plesalcev, zlasti mladine, ki kaže vedno do plesa zelo veliko veselje. Tudi v soboto bomo imeli v Doberdobu ples na prostem. Pričel se bo ob 20. Po tridesetih letih bo domača godba zopet igrala na plesu. Za našo vas je to velik dogodek, za katerega se moramo predvsem zahvaliti godcem, ki se tako pridno vadijo.

Praznik živine v Standrežu

STANDREŽ, 17. — Standrešci so veliki ljubitelji živali. Njihova ljubezen gre tako daleč, da so si izbrali celo en dan v letu, ki ga proslavljajo kot praznik živine na splošno. Ta praznik je Sv. Vanc. Vsako leto pride ravno na 15. april. Letos so ga Standrešci v novi dvorani še prav posebno lepo proslavili. Zbrali so se v novih prostorih, kjer je bil zabaven večer. Uvodoma je govornik pojasnil značilnosti tega praznika in vaškega veselja, ki je z njim v zvezi. Pevski zbor je zapel nekaj pesmi, medtem ko sta harmonikar in violinist igrala poskočnice za one, ki so jih pekli podplati.

SNG
ZA TRŽAŠKO OZEMLJE

V soboto, 19. aprila 1952 ob 20.30 uri v AVDITORIJU v TRSTU premiera

DUNDO MAROJE

Komedija v treh dejanjih
Spisal: Marin Držić
Prevedel: I. Mahnič
Režiser: Modest Sancin
Scenograf: Jože Cesar

Osebe:
Dundo Maroje, dubrovniški trgovec - Ljudevit Crnobori; Bokčilo, njegov sluga - Jožko Lukeš; Maro, njegov sin - Stane Starešinič; Popiva, Marov sluga - Silvij Kobal; Pera, Marova nevesta - Tea Starčeva; Baba, Perina dojilja - Angela Rakarjeva; Lavra, rimska kurtizana - Angelca Sancinova; Petruniela, njena služkinja - Elza Barbičeva; Ugo Todeško - Belizar Sancin; Pomet, njegov sluga - Jože Babič; Niko, dubrovniški mladenič - Srečko Košir; Piero, dubrovniški mladenič - Lojze Starc; Žid Sadi - Josip Fišer; Prvi krčmar - Anton Požar; Drugi krčmar - ***; Kapetan straže - Julij Guštin; Signor Ondardo - Ernest Zega.

Pesmi komponiral prof. Karel Boštjančič.

V nedeljo, 20. aprila 1952 ob 10.30 uri (predpoldne) v AVDITORIJU v TRSTU tržaška premiera

JURČEK

Pravljica v štirih dejanjih s prologom
Spisal: Pavel Golia
Režiser: Modest Sancin
Scenograf: Jože Cesar

Osebe:
Piščalka, popotni muzikant - Josip Fišer; Meh, popotni muzikant - Lojze Starc; Trobenta, popotni muzikant - Jožko Lukeš; Jurček - Tea Starčeva; Matevž, Jurčkov oče - Ljudevit Crnobori; Meta, Jurčkova mati - Zlata Rodoškova; Pes čuvaj - Franc Pertot; Lipe - Silvij Kobal; Cene - Srečko Košir; Veter - Stane Starešinič; Nevihta - Lelja Reharjeva; Snežak - Anton Požar; Vila - Angelca Sancinova; Krčmar - Ernest Zega; Ursa, deklica - Valerija Silova; Peter, hlapec - Julij Guštin. — Nastopajo še: Kamela Pampanela, kozliček, gosenini možički, 2 deklici, 3 divja možička.

V nedeljo, 20. aprila 1952 ob 20. uri v AVDITORIJU v TRSTU

DEDINJA

Drama v treh dejanjih (sedmih slikah)
Po romanu Henryja James «Washington Square» napisala Ruth in Augustus Goetz. — Iz angleščine prevedla Mira Miheličeva.
Osnutki za kostume in sceno: Marija Benedetti
Režiser: Jože Babič.

Prodaja vstopnic za vse tri predstave se prične v četrtek, 17. aprila v veži tiskarne, Ul. sv. Frančiška 20, od 10. do 12. in od 17. do 19. ure.

URNIK LJUDSKE KNJIŽNICE
Ul. Geppa 9/IV.
Ljudska knjižnica posluje:
vsak ponedeljek in petek od 16. do 18. ure;
vsak torek in četrtek od 16. do 19. ure.

NOVE KNJIGE
S. Gregorčič: Zbrano delo, IV. del, platno 1.080 lir; Franček Saje: Belogardejci, platno 1.650 lir; Carlo Levi: Kristus se je ustavil v Eboliju, platno 670 lir; Pavla Zakrajšek: Praktična kuharica, polplatno 850 lir; Fran Levstik: Najdihojca, polplatno 550 lir; Tone Cufar: Tovarna, broš. 250 lir.
DOBITE JIH V SLOVENSKIH KNJIGARNAH V TRSTU IN GORICI!

ADRIA EXPRES
ADEX IZLETI
ENOINPOLDNEVNI IZLET NA
Bled Bohinjsko Bistrico
TRIDNEVNI IZLET V
Zagreb
Vpisovanje od 7. aprila dalje pri «Adria-Express», Ul. F. Severo 5 b - telefon 29243.

IZ TRŽAŠKEGA DNEVNIKA

Premalo javnih pralnic v delavskih predelih mesta

Pri Sv. Jakobu se morajo gospodinje postavljati v vrste pred pralnice že ob 2. ali 3. zjutraj, da dobe prostor in toplo vodo

Za «vse» je občinska uprava v svojem dve in polletnem upravljanju poskrbela (tako se vsaj hvali župan Bartoli), toda na tržaške gospodinje, od katerih večina živi v ne preveč modernih stanovanjih, je povsem pozabila. Spomnimo se samo, kolikokrat je bilo v občinskem svetu postavljeno vprašanje zgraditve novih javnih pralnic in kolikokrat so odborniki na to upravičeno zahtevo odgovorili z izgovorom o pomanjkanju denarja itd.

Kot smo že omenili, je v Trstu le malo takšnih gospodinj, ki bi razpolagale doma s svojo pralnico, ali vsaj s prostorom, kjer bi lahko prale ter imele tudi na razpolago dovolj tople vode. Zato so bile tudi zgrajene javne pralnice, v katerih lahko dobe perice za mal denar toplo vodo, voda za splahnjevanje je pa sploh zastonj. Pralnice so tudi pokrite ter lahko perejo v njih tudi kadar je slabo vreme. Dve takšni pralnici ima tudi Sv. Jakob. Dokler ni bilo novih stanovanjskih poslopij, sta omenjeni pralnici še nekako zadostovali, toda s povečanjem števila prebivalcev, so se razmere povsem spremenile. Sedaj je položaj že tako kritičen, da morajo ženske že ob dveh ali treh zjutraj na vrsto pred pralnico, če hočejo ob 8. zjutraj zasesti svoj prostor ter dobiti še nekaj tople vode; tiste, ki pridejo kasneje, se lahko zopet vrnejo domov, ker tople vode sploh ni več, prostora pa tudi ne.

Tako se pravzaprav pralnic pri Sv. Jakobu poslužujejo po večini poklicne perice, ki si s tem delom služijo vsakdanji kruh in ki so pač primorane izgubiti tudi cele noči, da pridejo do tople vode in svojega prostora; vse ostale gospodinje se ugodnostim, ki so jih imele v pralnici raje odpovedo ter si segrejejo doma vodo, ter si pomagajo, kot pač vedo in znajo. Da je takšen način pranja mnogo dražji, neprimernejši in da zahteva od gospodinje mnogo več truda, bi bilo odveč poudariti.

Položaj je še mnogo bolj kritičen za vse tiste gospodinje pri Sv. Jakobu, ki v svojih stanovanjih nimajo niti vode ter jo morajo nositi iz oddaljenih vodnjakov. Zamislimo si samo, koliko vode mora gospodinja znositi, če hoče dobro splakniti svoje perilo, pri tem pa mora pokuriti še precej kurjave, da si vodo sploh segreje.

Ne moremo verjeti, da bi tega vprašanja ne bilo mogoče rešiti, če bi bilo seveda le nekaj dobre volje. Če se je našel denar za ureditev raznih parkov, za postavitev spomenikov, za ureditev nasadov itd. (vse stvari, ki so tudi potrebne in ki prispevajo k polepšanju lica našega mesta), bi bilo treba še prej pomisliti na javne pralnice, ki so v Trstu nad vse potrebne. Predvsem pa je treba rešiti vprašanje pralnic pri Sv. Jakobu, kjer prebivajo pretežno delavske družine, ki stanujejo v revnih stanovanjih. To je zahteva, ki jo danes postavljajo z vso odločnostjo šentjakobske gospodinje.

OBSODBE SODIŠČ V CONI B imajo vso veljavo tudi za cono A

S to motivacijo je tržaško prizivno sodišče prenehalo s postopkom proti babici in materi zaradi nedovoljenega splava, za katerega sta bili že obsojeni v Piranu

1949. leta je neki Marko Beovič spoznal Giustino Coronico iz Pirana in kaj kmalu se je iz začetnega prijateljstva razvilo ljubezensko razmerje, ki je končno pustilo svoje sledove. Coronicova je namreč nekega dne spoznala, da je v drugem stanu in seveda ji to ni preveč ugajalo.

Ženska je poklicala svojo znanko, ki je po poklicu babica, in ji izpovedala svoje gorje ter jo zaprosila za pomoč. Nič lažjega zanjo in čim sta se obe zedinili, je babica spretno dokončala svoje delo. To se je zgodilo 8. oktobra 1949. leta v jutranjih urah.

Zadeva pa ni bila tako preprosta kakor je kazala, kajti babica, Pitaccova tudi iz Pirana, je morala hočeš nočes odposlati Coronicovo v tržaško bolnico. Opazila je namreč, da je splav lahko zelo nevarna zadeva in je žensko v zadnjem trenutku, s tem da jo je odposlala v bolnico, rešila hujšega. Coronica je okoli 11. ure zjutraj rodila že mrtev plod.

Zadeva bi, če ne bi bilo komplikacij, ostala morda prikrita, vendar je nujen prevoz v tržaško bolnico izdal obe ženski. Za splav se je začelo zanimati tudi Ljudsko okrajno sodišče v Piranu, ki je 21. januarja 1950. leta obsodilo Pitaccovo na 1 leto in 3 mesece zapora ter na plačilo 18.000 dinarjev globe, medtem ko se je Coronica izmazala s 6 meseci zapora.

Ker pa je Coronica splavila v tržaški bolnici je tudi tržaško sodišče uvedlo preiskavo in končno obe ženski obsodilo in sicer Pitaccovo na 2 leti in 1 mesec zapora, drugo pa na 2 leti.

Obramba je seveda vložila priziv in navedla dejstvo, da tržaško sodišče, po členu 90 kazenskega prava, ni kompetentno prvič, ker se je dejanje izvršilo v coni B in je bil splavljen plod ob prihodu v bolnico že mrtev ter drugič, da sta bili obe ženski že za isto dejanje obsojeni v Piranu.

Tukajšnje prizivno sodišče je sprejelo drugo točko pritožbe in oprostilo obe ženski s sledečo motivacijo:

Z mirovno pogodbo je bila zamišljena ustanovitev enotnega sodišča z mednarodnim pravom na STO, v katerem sta le upravi različni.

Ne sme torej nastati med sodnimi oblastmi obeh con vprašanje jurisdikcije. Zato sodišče na podlagi kazenskega postopnika izjavlja, da se proti Pitaccovi in Coronicovi, ki sta bili že za isto dejanje obsojeni pred ljudskim sodiščem v Piranu, ne sme pravno postopati.

Predsednik Ianchi, tožilec Colotti, zapisnikar Andrioni, obramba odv. Presti.

* * *

Cammarati za klobuk:

To so dejstva, ki jim ne more oporekati nihče in tudi ne «pes čuvaj italijanstva» Cammarata s svojo iredentistično teorijo o neugasljivosti italijanske suverenosti na STO. Tu je mirovna pogodba in njena polna veljavnost, pa če je «psu čuvarju» prav ali ne. Altro che Cammaratovo zatrjevanje; «V coni B je vse ilegalno».

ŠPORTNA KRONIKA

PRVENSTVO SERIJE C

Parma-Pro Gorizia

Če le nekoliko pregledamo kroniko odigranih tekem moštva Pro Gorizia, moramo na žalost ugotoviti, da so Goričani beležili svojo zadnjo zmago dne 17. februarja t. l., ko so na domačem igrišču premagali moštvo iz Parabiaga. Od tedaj pa so beležili sedem zaporednih porazov. Takrat je bila Pro Gorizia na osmem mestu v lestvici z enajstimi točkami razlike od prvaka Piacenze in je imela še nekaj upanja, da bi se povzpela med prve v lestvici, ker bo le petorica ostala v prvenstvu serie C. Sedaj pa so Goričani na enajstem mestu z dvajsetimi točkami razlike od prvaka. Po tekmi s Parabiagom so začeli sodniki boj proti Goričanom in skoro vsako nedeljo je bil kak igralec izključen z igrišča in je nato še občutil posledice nogometnega sodišča. Tako je bil preteklo nedeljo v Piacenzi izključen Nunin, v sredo pa ga je nogometno sodišče kaznovalo s tem, da ne bo smel trikrat igrali. Goričani so že izgubili vsako upanje na rešitev. Izgubili so zaporedoma tekme z moštvi Marzoli, Mantova, Trieste, Mestrina, Rovereto, Forlì in Piacenza.

To nedeljo se obeta Goričanom nov poraz. Gostovali bodo v Parmi, proti moštvu, ki je na tretjem mestu v lestvici. Poleg vseh nesreč ne bo mogel igrati Nunin, ki je bil diskvalificiran. Torej bo morala spet nastopiti za silo skrpucana ekipa. Samo pet tekem nas še loči do konca prvenstva. Kakšno mesto bo ta konec prinesel Pro Gorizi in kaj bo drugo leto, pa bomo še videli.

Prinašamo lestvico prvenstva serije C.

Piacenza	29

Italijanski imperializem na najbolj grob način

žali čast poštenih Italijanov

«V partizanskih vrstah smo se borili proti fašistom, da bi oprali čast Italijanov. Danes ne bomo dovolili, da bi nam jo neofašisti ponovno omadeževali!»

EROS SEQUI

Plebiscitarne manifestacije, katerimi so narodi vse Jugoslavije izrazili svoj gnev do umazane igre, ki jo italijanski imperialisti razvijajo okrog vprašanja Trsta, pravzaprav govore že dovolj. Odmev so posamezni glasovi, ki jih razne osebnosti dvigajo v odločen protest, ker so ljudske množice Jugoslavije govorile dovolj in imele v tovarišu Titu najboljšega tolmača.

Dolgo sem o tem razmišljal, preden sem prišel do zaključka, da moram vendarle dvigniti svoj glas, ker sem Italijan. Odločil sem se, da pišem, ker sem gotov, da izražam mišljenje svojih narodnjakov, ki žive na Reki in v Istri, in ki vsestransko prispevajo k skupni izgradnji socializma v Jugoslaviji.

V čustvih Italijanov in Hrvatov, Srbov in vseh ostalih hrvatskih narodov socialistične domovine ni nikake razlike. Vsak pošten Italijan, ki živi v Jugoslaviji, ve, da je nesramen poskus reševati tržaško vprašanje brez sporazuma ali, še slabše, brez soglasja junaške zemlje, kakor je ta, v kateri živimo in delamo za svoje lepše življenje, za svobodo, za pravico in mir.

Ni potrebno poudarjati borbeno ogorčenje, ki jo izziva v vseh nas Italijanih podinjani bes fašistov in kominformistov Italije.

Toda mi, pripadniki italijanske manjšine v FLRJ, gledamo ves problem še s posebnega stališča. Obsodbo izrekamo vsem tistim, ki ponovno poskušajo oblatiti naše ime Italijanov. Ponosni smo, da smo državljani dežele, kot je Jugoslavija, dežele, ki gradi socializem, trdnjave socialne in nacionalne pravice, žarišča svobode in miru. Toda mi smo tudi ljubosumni čuvarji svojega imena in prvino nas žali nesramno, vsakdanno lajanje po trgih Italije in vsi nesramni manevri italijanske vlade na škodo Jugoslavije.

Mnogi izmed nas so imeli čast, da se bore v partizanskih vrstah narodnoosvobodilne vojske Jugoslavije. Borili smo se za uničenje fašizma in za vzpostavitev novega in pravičnega socialnega sistema. Borili smo se za pravice vseh narodov, v prvi vrsti narodov Jugoslavije, tlačenih in okrvavljenih zaradi italijanskega imperializma. Borili smo se za vse človečanske cilje, ki jih je v svojem programu borbe ljudstev za osvoboditev označila slavna komunistična partija Jugoslavije in v tej borbi smo mi utrdili nerazdružno bratstvo z vsemi narodi Jugoslavije.

Toda mi smo se borili istočasno kot Italijani, da odkupimo naš nacionalni ponos zaradi sramote, ki nam jo je nakopalo fašistično barbarstvo.

Ko smo, z rdečo zvezdo na čelu in z maščevalno puško v roki, šli skozi kraje, ki so bili zaviti v dim in ruševine, ki so bile delo fašističnih hord, ki so govorile z našim jezikom, ko smo prenašali vse težave partizanskega življenja in prelivali našo kri tam, kjer so kriminalni barbari naše narodnosti prelivali nedolžno kri jugoslovanskih ljudi, smo čutili, kako se v naših srcih blaži občutek sramote, ki smo jo do tedaj tako močno občutili, katero so nam s svojo bestjalnostjo nakopala nečloveška bitja, ki govore tako kot mi.

Samo isti, ki je okusil, lahko razume globino naše radosti, ko so nas srbske, hrvatske ali slovenske matere, katerim so italijanski fašisti ubili sina in porušili ognjišča imenovale «bratje Italijani», ko so govorile vsakomur od nas, kot nekdaj svojemu otroku: «sinko».

In glejte, danes si vredni potomci tistih, proti katerim smo se borili tudi za osvoboditev italijanskega naroda, potomci tistih, proti katerim smo mi vstali zaradi krivic, ki so jih prinašali potomci tistih, zaradi katerih smo se ramo ob rami z vsemi jugoslovanskimi narodi borili, da bi oprali čast Italijanov, danes ponovno prizadevajo, da potisnejo nesrečni italijanski narod na pot nepravičnega izkoriščevanja, propasti in sramote.

Toda mi se upiramo. Mi, Italijani Jugoslavije bomo krepki in dostojanstveni kot tudi narodi te dežele. Naša odločitev je okrepljena z našo voljo: ne dovolimo več blatenja našega imena. Ne bomo dovolili, da zmagata fašizem in krivica. Mi se bomo, ako bo to potrebno, borili ramo ob rami z brati Srbi, Hrvati, Slovenci, Makedonci in Črnogorci. Borili se bomo z isto odločnostjo kot vi, ker nosimo v sebi bogastvo naše socialistične in globoke človečanske zavesti. Mi bomo, Italijani Jugoslavije, branili svobodomiselne tradicije Garibaldija, branili s tem tudi svobodo samega italijanskega naroda, ki ne bo dosegel svobode in svetle bodočnosti, vse dokler bodo po mestih Italije svobodno besneli neofašistični odpadki in sužnji Moskve; vse dokler ne postane vladi Italije nepoštenje tuje; vse dokler se ne bodo tisti, ki upravljajo usodo Italije spomnili, da ni svobode za narode, ki tlačijo druge narode in vse dokler ne bodo končno razumeli, da se proti novi Jugoslaviji ne bo ničesar opravilo z grožnjami in ekspanzionističnimi zahtevami, temveč da se ji mora ponuditi roka bratskega sodelovanja.

Mnogo bi lahko še izrekli, če bi hoteli jasno izraziti naš ogorčeni protest. Toda meni je šlo v prvi vrsti za to, da poudarim, kako italijanski imperializem na najbolj grobi način žali našo čast, čast Italijanov.

Dobro bi bilo tudi, da bi se neofašisti Rima spomnili, da v deželah Jugoslavije med milijonom 700 tisoči padlih Jugoslovanov počivajo še kosti tisočev partizanov italijanske narodnosti, ki so padli v borbi proti fašizmu, da so branili čast Italije.

Z novih demonstracij po Jugoslaviji

Po vsej Jugoslaviji so bile nove demonstracije, katerih se je udeležilo na stotisoče ljudi. Ljudstvo je zahtevalo takojšen konec londonske konference, ki daje potuho italijanskim imperialistom, zahtevalo, da se v Trstu uvede popolna enakopravnost za Slovence, da se ukinejo vsi fašistični zakoni, ki so še vedno v veljavi, da se Slovencem povrne vsa škoda, ki jim jo je povzročil fašizem

PISMO IN ZAGREBA

VILIM SVEČNJAK razstavlja

Od 1. do 15. aprila t. l. je bila v obeh umetniških razstavnih prostorih, s katerima trenutno razpolaga Zagreb, v salonih «Likum» v Ilici in v pred nekaj meseci odprtem salonu «Uluh» v Praški ulici, odprta slikarska razstava Vilima Svečnjaka. Mislim, da je to tudi največja samostojna slikarska razstava v Zagrebu po zadnji vojni. Obsega 129 del. Oba razstavna prostora sta sorazmerno tesna in tudi s temi 129 deli prenapolnjena. To velja posebej za salon «Uluh», kjer je Svečnjak razstavil grafiko, zvečine najnovejšega datuma. To je prva Svečnjakova povojna razstava v Zagrebu in prvi primer, da nekdo hkrati razstavlja v obeh salonih. Razstava je zbudila veliko zanimanje tako med slikarji kakor tudi med občinstom.

Svečnjak je rojen Zagrebčan (12. junija 1906). V mladih letih, vse do pete gimnazije, je precej časa prebil v Cabru, na hrvatsko-slovenski meji. Njegov rod poteka iz Hrvatskega Zagorja. Akademijo je končal v Zagrebu, kjer je navezal tesne stike tudi z nekaterimi slovenskimi likovnimi umetniki, ki so tista leta studirali na Hrvatskem, tako s Francetom Miheličem, Zoranom Mušičem, Maksimom Sedejem, Zoranom Didkom, Gabrielom Stupico in drugimi. Pod konec 1933 se je odpravil za krajši čas v Pariz. Že zgodaj se je uvrstil med napredno predvojno hrvatsko izobraženstvo in veljal za enega najbolj levičarskih likovnih umetnikov v Zagrebu. Pridružil se je znani skupini «Zemlja», ki je bila kasneje prepovedana. Na razstavi «zemljašev» je spomladi 1934 tudi prvič razstavljal. Toda njegova javna delavnost v predvojnem Zagrebu je bila daleč širša. Ob Krstu Hegedušiču, utemeljitelju in ideologu «Zemlje», je tudi Svečnjak veljal za predavatelja in propagatorja programa skupine «Zemlja», hkrati pa je deloval kot urednik književno-umetniških revij «Kronike» in «Izraz», ki sta pred vojno izhajali v Zagrebu, in v katerih je sodelovala cela vrsta naprednih delavcev. Prav tako je organiziral in vodil tako imenovani «Pučki teater» (Ljudski oder) v Zagrebu, v katerem so delovali med drugimi Mladen Iveković, Kamilo Tompa, Vlado Habunek, Jovan Konjović in drugi. Z «Zemljaši» je razstavljal po raznih mestih Jugoslavije, v Sofiji in v Pragi. Prvo samostojno slikarsko razstavo je priredil 1938. leta v Zagrebu.

Med vojno je Svečnjak prebil nekaj časa v Italiji, potem se je pa preselil na osvobojeno ozemlje. Po končani vojni se je naselil na Reki, kjer je živel do pred dobrega pol leta. Med drugim je na Reki utemeljil Galerijo likovnih umetnosti in jo uredil, vodil slikarske tečaje in organiziral podružnico Združenja likovnikov Hrvatske. Omeniti je treba tudi nekaj publikacij, ki so izšle deloma pred vojno, deloma pa po vojni in v katerih so v sliki in besedi prikazana njegova najznačilnejša dela. Tako je l. 1937. izšla v Zagrebu mapa pod naslovom «Grafike», ki obsega dela iz let 1934-37, medtem ko je tik pred vojno (1940) izšla pri zagrebški založbi «Orbis» ilustrirana monografija Otta Schweitzerja «Grafika i ulja Vilima Svečnjaka» na 56 straneh z obširnim prikazom Svečnjakovega dela in analizo njegovih stvaritev. Po vojni je v Zagrebu izdal (1947) knjigo z naslovom «Istarski motivi». Obsega čez dvajset grafik.

V nevezanem razgovoru mi je slikar Svečnjak pred dnevi dejal sledeče: «Mislim, da sem edini izmed hrvatskih slikarjev, ki mu je policija pred vojno snemala in odnašala slike z razstave in ki za časa tako imenovane NDH ni razstavil niti enega dela».

V obeh salonih je Svečnjak razstavil 13 kaligrafičnih kapric, 14 ideogramov in fantazmov, 18 variacij na stare teme, 6 načrtov za stenske dekoracije, 5 načrtov za steklo, štiri stvari z naslovom Iz faune, 22 monotipij, 4 ex librise, 23 olj, 8 tušev, gouachev in akvarelov, 6 istrskih motivov in 5 risb. Prevladuje, kakor vidite, grafika. Če upoštevamo, da ni samostojno razstavljal štirinajst let, ja pač razumljiva občutna raznolikost, posebej kar zadeva formo oziroma način izražanja. Če omenim, da je bilo zadnje mesece v Zagrebu nekaj razstav, ki so deloma stremele iz realnega v nerealno (posebej slikar Motika, deloma Sulentić in tudi Jelić), ni nič čudnega, če je tudi Svečnjak zbudil zaradi radikalne formalne preusmeritve v načinu grafičnega izraza precej pozornosti in najrazličnejših komentarjev.

Na tem mestu ni mogoče podrobneje analizirati njegovega dela. Vendar bi rad vsaj zgneteno podal linijo njegovega dosedanjega razvoja, o katerem zgovorno priča tudi sedanja druga njegova retrospektivna razstava. Svečnjak je vseh zadnjih skoraj dvajset let paralelno ustvarjal v olju in najrazličnejših grafičnih tehnikah. Vendar grafika prevladuje. Tematično umetnika zanima v prvi vrsti človek. Narava zdaleč manj. Kar je njegovih pokrajin, so zvečine marine (posebej severni Jadran in Dalmacija) in nekaj pomembnih slik iz Ohrida in Zagreba ter okolice (vse v olju) in pa grafični motivi iz Istre. Kar pa zadeva človeka, ga Svečnjak zvečine prikazuje socialno prizadetega, pa na kateri koli že način, in v nekakšni dramski dejavnosti. Že od vsega začetka je Svečnjak — kakor vsi pomembni slikarji vseh časov — razkrival tisto demonsko in nagonsko v preprosten človeku, ki v trenutkih živčne napetosti in ob določeni družbeni pogojenosti privre na dan v obliki manijaštva, bakanalij, ubojev, perverznosti in podobnega. V tej zvrsti je treba posebej omeniti dva njegova cikla, «Balade Petrice Kerempuha» in «Bistriški bogci» (Bistriški reveži), ki sta nastala pred zadnjo vojno in jima je stal ob strani Miroslav Krleža s svojo prvič v Ljubljani izdano knjigo kajkavskih balad (1936). Prav tako je pred vojno Svečnjak ustvaril nekaj zelo zadetih grafik s protiklerikalno ostjo (n. pr. Za dušni blagor, Pariške reminiscence, Jezuiti na izprehodu, Pomlad v samostanu i. t. d.).

V razgovoru mi je slikar omenil, da je pred vojno zastopal čisti realizem, ne samo vsebinski, ampak tudi formalni. Zadnja razstava ga ne kaže samo v tej luči. Tisto, kar je razstavljeno v «Likumu», to se pravi olja, risbe in akvareli ter monotopije, je večinoma precej drugačno kakor grafika v salonu «Uluh». Tukaj je v najrazličnejših tehnikah (risbe, barvani tuš, risbe na steklu itd.) prikazal vso mešanico ljudi in živali, posebej zastopnike cerkve in samostanskega življenja, pa tudi številne druge stanove in jih podal v izjemnih položajih, z jedko satirično ostjo, pogostokrat kot karikature. Jasno je vidno preraščanje iz stare v novo obliko. Prenekatero grafično delo je zelo duhovito in zadeto izdelano (Apage, satanas!, Adolfov orel, Ples pod krinkami v ZOO-u, Pierrot). S poudarjano disproporcionalnostjo hoče močneje poudariti idejo. Predvsem pa gre Svečnjaku, kakor mi je dejal, za sproščenost likovnega izraza, ki je pri nas zadnja leta zašel nekam v zagato.

Ob koncu omenjam, da ima slikar namen še letos prirediti razstavo svojih del v Beogradu in če bo v Moderni galeriji kak prost termin (le 14 dni), tudi v Ljubljani.

T. P.

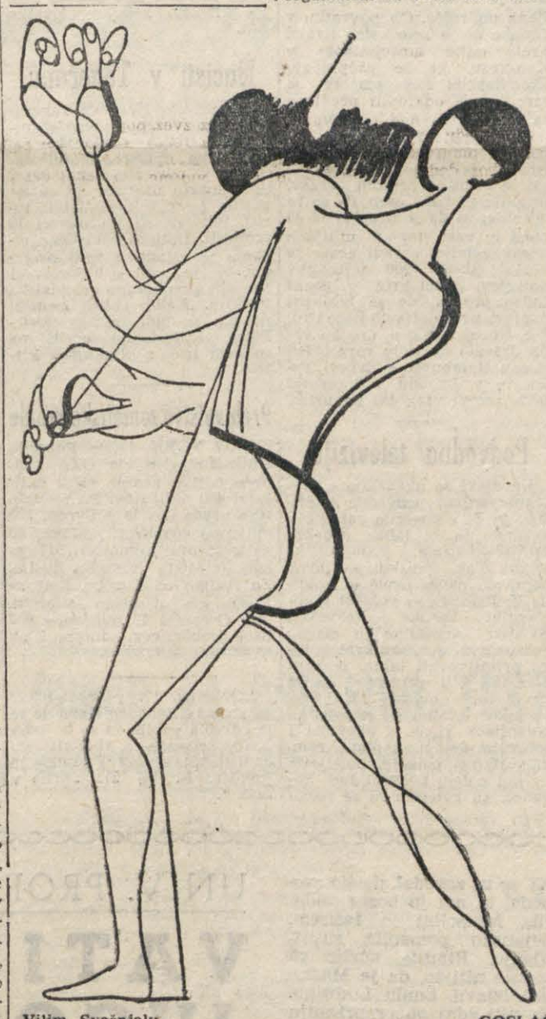

Vilim Svečnjak: GOSLAC

LOV NA TUNE v našem Jadranu

Kolnarji in srednjiki, svinčarji in šurarji, čufar in provir - sami junaki pri lovu

Previdno se bomo spustili na morje, previdno, toda z neko posebno drznostjo, kajti gremo na tune. Te ribe niso kar tako in kdor pozna naše tunare in naše «tratnike», ne more mimo misli, da so ti ljudje dvakrat možje.

Pa spregovorimo kaj o tunah. V našem zalivu jih dobimo različne velikosti od 2 do 3 kg težke in vse tja do tistih, ki tehtajo tudi preko 100 kg. Manjše pridejo navadno v večjih krdelih, medtem ko se večje drže skupaj le v manjšem številu.

Te naše velikane so vse do konca druge svetovne vojne poznale naše gospodinje in kuharice na tržaškem ribjem trgu le v avgustu, septembru in oktobru. To pa zato, ker je lov na tune na morski obali samo tam, kjer je obala primerna za lov na te ribe. Obala mora biti primerno očiščena, da se lahko mreže za lov na tune, «trate», povlečejo na obalo in z njimi seveda tudi nalovljene ribe. Večkrat se zgodi, da se znajde v mreži nepoklican, vendar dobrodošel gost, velika riba ali celo morski pes. Ribji lov na tune je pri nas na obali od Sesljana do Grljana in od miramarske Stene do barkovljanskega portiča.

Lov na tune je neka posebnost. Zahteva ribiče, ki so pridni veslači in ki znajo prožno metati težko mrežo v morje. Ti bi pa sami nič ne opravili brez izvidnic «kolnarjev», ki so navadno pri nas na pobočju obrežja in sicer med barkovljanskimi, kontovelskimi, svetokriškimi ali nabrežinskimi vinogradi, in sicer nekaj skoraj 100 metrov nad morjem.

Sestav moštva za našo tunaro je neki veseljak tako označil: «Šest kožuharjev je v tunari, eden spi v čupi, na hribu pa so trije ogleduhi.» (Čupa je pomožni čolnič). Moštvo v tunari se pa tako deli: štirje so veslači, dva mečeta mrežo v morje. Med veslači pa je gospodar, to je tisti, ki je na zadnjem delu tunare in ima poveljstvo nad moštvom, ravna pa se po znamenjih in ukazih, ki mu jih dajejo «kolnarji». Poleg njega je drugi veslač, ki mu pravijo, da «vozi od svinca», to pa zato, ker je pred njim njegov tovariš, ki ima nalogo, da «kalava» tisti del mreže, ki je pritrjen na vrv obteženo s svincem, tako da se lahko potopi na morsko dno.

Onstran kupa mreže, ki je na sredi tunare, pa ribič urno meče v morje tisti del mreže, ki je opremljena s «šuro», to je plutovino, ki drži zgornji del mreže na površini. Temu možu, ki mora biti spreten in tudi bolj močan kot njegov tovariš «svinčar», pravimo «šurar». Njemu sledi veslač, ki vozi od «šure». Sesti mož v tunari mora biti najmočnejši orjak. Ta je «provir» in je navadno največja gonilna sila tunare.

V «čupi» je prostor za starejšega moža. To je navadno stari tratnik, od katerega se ne zahteva mnogo napora, pač pa daje bogate nasvete svojim tovarišem iz zaklada svojih dolgoletnih izkušenj.

Naši ribiči ne gredo lovit tun, ampak jih gredo čakat. Kaj pa dela izvidnica? Kot povsod, je tudi tu razdelitev vlog: prvi mož je «srednjik». Ta ima glavno besedo. Njegova dva tovariša sta mu levi in desni tovariš, ki sta razporejena bodisi desno ali levo od njega v razdalji kakih 200 metrov. Onemu, ki je na devinski strani srednjika, pravimo da je od «graše», oni v smeri Trsta pa od «magre».

Tune «tečejo» ob obali, in sicer v različnih skupinah od 10 do 15, včasih pa tudi po 100 in še več «glav» skupaj. Čim izvidnik od «graše» ali od «magre» zapazi skupino tun, ki se bliža proti tunari, prične dajati «bauto» s kričanjem «bauta od graše» ali «bauta od magre». Na ta klic se tunara prične gibati v nakazani smeri. Da pa je lov zagotovljen, mora poveljstvo sprejeti srednjik. Temu gre vse zaupanje moštva v tunari. Ko se srednjik oglasi, si tudi naš stari čupar ugasne pipo in postane pozoren. Sicer se od njega za sedaj še nič ne zahteva, vendar pa ta po svoje izraža svoje želje: «Hišica pridi na kraj». Želi si velikega ribjega lova, ki je bil včasih tako obilen, da je marsikateremu tratniku rešil zadolženo bajtico.

Negotovost tratnikov o izidu ribjega lova se spremeni v gotovost, ko se srednjik počasi s klicem: «Vozi na kraj!», kar pomeni, da so tune že skoraj obkoljene. Čim močnejši in proseč je klic srednjika, tem gotovejši je uspeh. Njegovemu klicu se pridružita še druga dva izvidnika in večkrat tudi še radovedni opazovalci, kar pomeni, da bo veliki ribolov uspešen. Tudi naš čupar si ne more kaj, da bi se po svoje ne pridružil klicu: «Vozi na kraj!»

Včasih se zgodi, da tune «tečejo» bolj daleč od obale in večkrat se pripeti, da morajo vsi tratniki, da bi tune obkolili, poskakati v morje. Tudi dobri čupar si zaviha «brigešnike» nad kolena in «stopi» v morje.

Če te pot v septembru ali oktobru zanese v bližino svetokriške obale, in če slišiš klice, boš takoj opazil, da ni lov na tune samo domena tratnikov, čuparja in kolnarjev, ampak vseh domačinov — žena, mož in otrok. Na ta dan so vsi po nabrežinskih, svetokriških ali pa, če je lov v kontovelskih «vodah», tudi v kontovelskih vinogradih. Pa kako bi ostali doma, saj so ribiči na tune iz mnogih družin. Poleg družin so pa še sorodniki, botri in botre. Vsi so radovedni, kakšno srečo bodo imeli tratniki. Pri tem pa ne smemo pozabiti na gostilničarje, pri katerih imajo tratniki odprt račun. Pa da ne bi kdo mislil, da so taki zapravljivci! O ne, navado imajo, da se zberejo na svečnico v gostilnah, kjer izberejo in sestavijo moštvo za tunaro. Seveda ga takrat pošteno srknejo; pripovedujejo si največje dogodivščine, govorijo pa največ o tistih velikih «čredah» tun, ki so jih sicer videli, ne pa ulovili. Za ta dan ima vsak gostilničar posebno stran v svoji knjigi in ta račun ostane navadno odprt vse do dne, ko se po vasi širi vonj pečene tune. Moramo pa povedati, da se čuti vsak gostilničar počaščenega, da pridejo k njemu v goste za svečnico naši tratniki in da pri njem zapojo tisto ribiško: «Vari nas Marija ...» in «Po jezeru ...»

Za dober izid lova na tune se zanimajo tudi domači mesarji in trgovci. Takrat si mnogi tratniki lahko privoščijo boljše kosilo, saj pri tratniku ni vsak dan denarja. Ker pa tudi ob nedeljah radi bolje jedo, so «bukvice» pri mesarju in trgovcu odprte do te srečne dobe. Govorili smo tudi o hišici. Tudi ta včasih res priplava na breg z lovom na tune.

Ne samo iz radovednosti, temveč tudi iz potrebe se vsa vas zanima za lov na tune. To pa zato, ker naši tratniki ne morejo sami loviti, temveč je nujno, da jim priskoči na pomoč najmanj še dvajset drugih ljudi, ki jim pomagajo vleči trato na kraj. Ti so seveda le pomagači, «vlekači». Za svoj trud so primerno oškodovani. Velikost njihovega deleža je odvisna od števila ujetih rib. Zanimivo je, da si ti pomagači že prej poskrbe «fouče» in ž njimi takoj razparajo trebuhe zajetim tunam. Kdor je najbolj spreten, in razpara največje število tun, dobi za to vse «cvrtje»: jetra, pljuča, srce in tudi želodec, ki ga znajo še svežega posebno okusno pripraviti Križani, posušen pa je prava zimska poslastica.

Ko greš po obalni cesti in slišiš, kako kolnarji kriče, ne opaziš nič nenavadnega in se ti čudno zdi, da je sploh mogoče, da so v bližini tune. To pa je zato, ker se ne pokažejo vedno enako. «Tečejo» navadno po vremenu. Le redke tune gredo proti vetru. Tudi morski tok vpliva nanje kakor tudi zračni pritisk, to je južno ali pa severno vreme, medtem ko je burja, če ni premočna, zanje ugodna. Vsi drugi vetrovi niso primerni za lov na tune. V mirnem vremenu vidimo, da «tečejo» tune na več načinov. Vidimo jih, kako režejo površino vode kot temnordeč oblak. Navadno pa opažamo pod morsko gladino svetlikanje tun, ki v svojem igrivem zaletavanju kažejo belino trebuha, kar vidimo kot pobliskavanje pod morsko gladino.

Ta način lova na tune je sicer primitiven, je pa obilen v Kvarnerskem zalivu, posebno v Kraljevici v Hrvatskem Primorju. Pri nas ni tako donosen. Tune love tudi ponoči. Nastavijo jim mrežo ob obali in vanjo se tune zapletejo. Temu načinu pravijo, da so nastavili tunam «poštо».

Kot povsod, se je tudi na tem področju ribištvo modernoziralo. Danes tuna ni več tromesečna sezonska riba, ampak jo dobimo na ribjem trgu vedno, razen v štirih mesecih zimske sezone. Za moderni tunolov imamo dobro opremljene tunolovce, ki ne gredo več kot naši stari tratniki «čakat» tune, ampak jih gredo res lovit in to od aprila meseca pa tja do novembra po vsem Jadranu. Najboljša je dalmatinska obala, pa tudi italijanska je za lov na tune razmeroma dobra.

FRANC STOKA

MUZEJ na blejskem gradu

Ravnateljstvo Narodnega muzeja v Ljubljani je stari blejski grad restavriralo. Zavod za varstvo spomenikov LRS pa ga je vzel v svojo zaščito. Na Bledu so ustanovili odbor za ureditev blejskega muzeja, ki bo na gradu nad jezerom. Skupno z Narodnim muzejem in Zavodom za varstvo kulturnih spomenikov bodo uredili muzej, ki bo imel več oddelkov. Reprezentativni oddelek bo prikazoval ureditev fevdalnega gradu v Sloveniji v različnih časovnih razdobjih.

Oddelek za blejsko gradivo bo vseboval najdbe iz raznih delov na Bledu in v okolici. Prikazan bo razvoj Bleda iz agrarnega naselja v svetovno znani turistični kraj. Zajeto pa bo tudi razdobje narodnoosvobodilne vojne. Dalje bo v muzeju planinsko-alpinistični oddelek.

Pomlad v Mačkovljah

(Foto Magajna)

SLOVENSKE LITERARNE REVIJE

NOVI SVET

(Letnik VII, št. 1, 2, 3)

(Nadaljevanje in konec)

Delo je eno najpomembnejših in temeljnih zemljepisnih in zgodovinskih del, ki služi kot vir za proučavanje starejše zgodovine, običajev in življenja v Rusiji na zač. 16. stoletja. Prav po njej je vipavski rojak, baron Herberstein, kmalu zaslovel po vsej Evropi. Tipografsko je slovenski prevod razkošno opremljen in spada med najlepše po vojni izdane knjige.

Gledališki ocenjevalec Janko Kos ocenjuje predstavo Hsiung-Gospa Biserna reka. Med poročili pa je članek Stanka Pahiča namenjen prvi slovenski arheološki reviji (Arheološki Vestnik, ki jo je začel izdajati Arheološki seminar ljubljanske univerze. Z novimi prilikami se je nujno pojavila potreba po lastnem strokovnem glasilu, ki naj obnovi tradicijo iz preloma stoletja, ko je kustos ljubelj. muzeja W. Schmid izdaja! glasilo Carniolo. Arheološka veda je v zadnjih desetletjih povsod v Evropi doživela znaten razmah, tako v tehniki izkopavanja, kakor metodah proučavanja, ker priteguje svoje delovno območje tudi druge vede.

O nastajanju in ohranitvi ljudske pravljice na Slovenskem piše Milko Matičetov Utrinki iz ljudskega pesništva. Pri branju sestavka spozna bralec, kako podrobno in zapleteno je delo etnografske skupine, ki mora ne le zbirati, primerjati zapise prejšnjih dob in po živih, iz ust ljudskih pripovednikov zapisanih ostalinah in ugotoviti, kaj je res ljudsko, kaj pa si je ljudstvo prisvojilo iz knjige prejšnjih dob.

V uvodnem članku 3. številke Novega sveta razpravlja Josip Vidmar o socialističnem realizmu Maksima Gorkega. Iz knjige «O literaturi», ki obsega članke, govore, poročila, razgovore, kritike in beležke iz let 1928—1936 povzema misli, ki so se piscu te razprave zdele važne tudi za razvoj slovenske literature, ker stoje Slovenci končno pred podobno problematiko, pred kakršno so se znašli v zadnjih letih življenja Maksima Gorkega pisatelji Sovjetske zveze.

D. K. je prispeval razpravo «Slovenske stranke v volilnoreformni situaciji in narodnostna politika slovenske socialne demokracije v letu 1905 —1907». Razprava se še nadaljuje.

Leposlovna sestavka sta v tej številki Novega sveta dva. Mimi Malenšek obravnava v svoji prozi «Noč pred koncem» zločin, ki ga je izvršil slovenski zdravnik v nacističnem taborišču. V noči pred svojim lastnim koncem (po osvoboditvi je bil zaradi zločina obsojen na smrt) išče vzroke, ki so ga privedli do umora. Beno Zupančič je prispeval vedro črtico «Ptice se selijo». V njej slika dneve, ki so jih štirje mladi fantje preživeli v samotnem kraju na orožnih vajah.

Poezija je v tretji številki Novega sveta zastopana s prevodi francoskega pesnika François Villona (1431 do okrog 1463). Burno življenje, ki ga je pesnik živel, ga je privedlo med rokovnjače in v zapore, kjer so tudi nastale Villonove balade. Prevode je oskrbel Anton Debeljak.

Bogo Fatur objavlja pesem «Pomladno enakonočje», Tit Vidmar pa štiri meditacijske pesmi.

Med kroniko je članek o srbskem pisatelju in kulturnem delavcu Jovanu Popoviču, ki je sredi februarja letos umrl v Beogradu.

Stanko Skerl zaključuje kritiko o Salvinijevi italijanski antologiji slovenskega pesništva «Zimzelen in rožmarin». Po primerjavi nekaterih prevedenih pesmi z originali ugotavlja, da so slabotni ali prozaični verzi pri Salviniju redki, pač pa so italijanski prevodi Prešernovih sonetov «Matiji Čopu» in «Vrbi» ter Aškerčeve «Moja muza», Zupančičeve «Tiho prihaja mrak», Kosovelove «Bori» prave dragocenosti. Italijani te in še druge pesmi lahko res uživajo in po njih prihajajo v dotiko s silo slovenskega pesništva.

Ob zaključku piše Skerl o literarnozgodovinskem uvodu Salvinijeve antologije, ki je izredno izčrpen, kaže pa tudi toplino prevajalca in pisatelja do dela, katerega se je lotil.

Med gledališkimi recenzijami je ocena Vladimirja Kralja o tretjem delu dramske trilogije Ivana Potrča «Krefli».

O sodobni francoski poeziji pa piše Božidar Borko.

V poglavju Naši problemi objavlja Lojze Filipič «Zgodbo o teatrskem arhivskem molju», ki je prispevek k zgodovinopisju slovenskega gledališča. Daje prerez skozi življenje in delo ter pomen publicista in zgodovinarja Petra Pavla Radicsa, ki je bil tudi prvi kronist slovenskega gledališča.

PRIMORSKI DNEVNIK

VREME

Vremenska napoved za danes: delno oblačno, vetrovno vreme. — Temperatura brez spremembe. — Včerajšnja najvišja temperatura v Trstu je dosegla 26.6; najnižja 14 stopinj.

RADIO

Opozarjamo vas na sledeče oddaje: **Jug. cone Trsta:** 14.00: Uverture in arije iz komičnih oper. 18.00: Franz Liszt: Preludiji. — **Trst II.:** 18.15: Mendelssohn: Koncert za violino in orkester. 20.30: Tržaški kulturni razgledi. — **Trst I.:** 21.00: Simfonični koncert. — **Slovenija:** 16.15: A. Dvorak: Simfonija št. 5 v c-molu «Iz novega sveta». 21.00: Germanetto: Brivčevi spomini.

VOLILNA KAMPANJA ZA PREDSEDNIŠKE VOLITVE V ZDA

Po Stevensonovi odklonitvi se govori o ponovni kandidaturi Trumana

Predsednik je odklonil vsak komentar k Stevensonovim izjavam - Kaj pravi Kefauver - Taft kritizira Eisenhowerja in sedanjo Trumanovo politiko

WASHINGTON, 17. — *Na tiskovni konferenci je Truman podprl kandidaturo Averella Harrimana in je izjavil, da je Harriman eden najbolj patriotičnih in najspretnejših državljanov. Truman se je izognil vprašanju, naj bi povedal svoje mnenje o Kefauverju, in dejal, da mora kandidata izbrati kongres stranke. Obžaloval je, da je Stevenson odklonil kandidaturo in pripomnil, da bi bil ta dober kandidat.*

WASHINGTON, 17. — Izjava guvernerja države Illinois, Stevensona, da se ne bo na noben način potegoval za kandidaturo demokratične stranke za predsedniške volitve, so povzročile dezorientacijo v demokratični stranki. Vodilni krogi stranke so polagali vse upanje v tega senatorja, ki je užival zaupanje tudi od upornih demokratov v južnih državah. Zato se sedaj v nekaterih sektorjih stranke ponovno obrača pozornost na Trumana. Če ob začetku kongresa demokratične stranke, ki bo v juliju, ne bo nobeden od kandidatov užival zadostne naklonjenosti med volivci in med vodilnimi krogi stranke, je zelo verjetno, da bodo skušali prepričevati Trumana, naj zopet kandidira. Stevensonova odklonitev je vsekakor v korist Kefauverju, ki je uspel sam brez podpore demokratične stranke zagotoviti si naklonjenost številnih delegatov in tudi nekaterih demokratičnih voditeljev. Kefauver je izjavil, da je mnenja, da bo umik Stevensona koristil njegovi kandidaturi. «Oba verujeva v ista načela», je izjavil, «in sodim, da bodo številni delegati in volivci, ki so podpirali Stevensona, podpirali sedaj mene».

Truman, ki se je z letalom vrnil iz poplavljenih krajev v Washington, je na vprašanje novinarjev, kaj misli o Stevensonovem umiku, izjavil: «Nisem videl njegove izjave. Morda bom o tem govoril jutri, v četrtek».

Uplivni republikanski senator Hommer Capehart je izjavil, da bo demokratična stranka po njegovem mnenju gotovo pozvala Trumana, naj ponovno sprejme kandidaturo za predsedniške volitve.

Medtem pa komentira agencija AFP, da se zdi, da je glavni odbor demokratične stranke naklonjen misli, da bi določili Harrimana za kandidata.

Senator Taft je včeraj govoril v Lansingu in je označil dvostrankarski sistem v zunanji politiki za sleparijo. Misleč očitno generala Eisenhowerja je Taft izjavil, da republikanska stranka ne more izbrati za predsedniškega kandidata «človeka, ki ne bi obsodil očitnega poloma Trumanove vlade».

Ostro je kritiziral misel, ki jo pripisuje generalu Marshallu, da bi morale ZDA v primeru vojne podpreti predvsem borbo proti Sovjetski zvezi na evropskem kontinentu. Temu nasproti je postavil svojo zamisel, na podlagi katere bi bilo treba ustvariti letalsko armado, «ki bi lahko nadzorovala zračni prostor ameriškega kontinenta in oceanov, ki obkrožajo ta kontinent, ter odvreči atomske bombe na oporišča, prometne žile in industrijska središča nasprotnika». Pripomnil je, da bi morale ZDA biti v stanju braniti Japonsko, Formozo, Filipine, Indonezijo in Veliko Britanijo, dokler te želijo biti branjene proti komunističnemu napadu.

Nato je senator izjavil, da bi bilo treba ustvariti močne ameriške pomorske in suhozemske sile. Po njegovem bi to ameriškim zaveznikom v Evropi mnogo bolj koristilo kakor pomoč, ki jo določa sedanji program za medsebojno pomoč.

Ostro je nato kritiziral ameriške pehotne generale, ki da so obsedeni z idejo suhozemske vojne, in je pripisal to zlasti generalu Marshallu. Dejal je: «Pripisati je njegovi zamisli, na podlagi katere smo se morali posluževati ruskih bajonetov v Evropi, če smo bili prisiljeni napraviti toliko koncesij sovjetski vojaški politiki v Teheranu in Jalti».

Kar se tiče vojaške pomoči, je Taft izjavil, da ta pomoč ne bo v ničemer koristila, če ne bodo ZDA razpolagale z letalskimi silami, ki bodo večje od sovjetskih letalskih sil. Nato je omenil, da je general Bradley izračunal na 15 milijard dolarjev znesek, ki bi bil potreben za obrambo ZDA. «Rusija v letu 1952 je ista kakor leta 1950», je dejal Taft, in pripomnil, da je do napada na Koreji prišlo potem, ko so Američani uradno izjavili, da obramba Južne Koreje ne spada v ameriško visoko strategijo. Prav tako je senator izjavil, da je potrebno popolnoma reorganizirati osrednjo informacijsko službo in ustvariti učinkovitejšo propagandno službo, kakor je «Glas Amerike».

General Eisenhower.

Republikanski senator Taft.

Demokratični senator Kefauver.

POPLAVE V SEVERNI AMERIKI

Jezovi popuščajo pritisku vode

OMAHA, 17. — Jezovi, ki varujejo mesto Omaho, se šibijo pod pritiskom vode in bojazen obstaja, da bi lahko popustili ponoči, ko bo reka dosegla najvišjo raven. Okrog 40 tisoč oseb je zapustilo področje okrog mesta. Predsednik Truman je včeraj preletel poplavljena področja. Ob povratku v Omaho se je zelo ostro izrazil proti onim zastopnikom v Kongresu, ki se prepuščajo ekonomskim razlogom in so zaradi tega odklonili predloge za nadzorstvo nad poplavami.

Gen. Lewis Pick, vodja vojaškega pionirskega odreda je izjavil, da je povodenj, ki je zajela ozemlje sedmih držav, prisilila 87 tisoč oseb, da so se odselile, in da je preplavila 40 mest in vasi ter 2 milijona akrov zemlje, zaradi česar je nastala škoda 200 milijonov dolarjev. Rdeči križ v Saint Luisu poroča, da je bilo pri poplavi prizadetih 25 tisoč družin. Nocoj okrog 9. ure bo voda dosegla najvišjo raven. Pri mestu Hamburgu v državi Yowa in v Lehanu v Nebraski bodo jezovi vsak čas popustili.

MIROVNA POGAJANJA NA KOREJI

Dve minuti in pol

PAM MUN JOM, 17. — Današnja seja podkomisij za tretjo točko dnevnega reda je trajala dve minuti in pol. Severnokorejcem, ki so zahtevali odgovor na svoj predlog, naj bi se nadaljevali razgovori o vojnih ujetnikih, je v teh nekaj minutah gen. Harrison pojasnil, da bo njihovo zahtevo predal polk. Hickmanu, t. j. častniku vrhovnega poveljstva Združenih narodov. Po poročanju agencije «Nova Kitajska» so se pogajanja zopet znašla v slepi ulici.

Poveljstvo osme armade poroča, da so zavezniki sprožili včeraj tankovski napad jugozapadno od Pusonga. V spopadu je bilo ubitih 240 nasprotnikov. Zavezniški častniki pa javljajo, da so preselili severnokorejske vojne ujetnike z otoka Kojedo v taborišča južno od 38. sporednika. Kakor znano, je na imenovanem otoku prišlo pred kratkim do krvavih incidentov, v glavnem zaradi prenatrpanosti.

Podvodna televizija

Učenjaki se ukvarjajo s preizkuševanjem podvodne televizije, ki bi omogočila raziskave oceanov in bi lahko dodobra zrevolucionirala podmorniško vojno. Tak poizkus so javno napravili danes prvič v Angliji. Medtem ko so vojaški predstavniki Danske, Norveške, Svedske, Argentine in drugih držav imeli že nekajkrat priliko prisostvovati takim poizkusom, so bili učeleženi danes prvič tudi novinarji. Na televizijskem platnu so si ogledali potapljača, ki se je ukvarjal s težavnim delom na dnu ogromne cisterne, polne temne vode in jim potem pokazal tudi kovanec, na katerem so se razločile vse podrobnosti.

S podobnimi televizijskimi napravami podmornice v bodočnosti ne bodo prisiljene na slepo gibati se med sovražnimi obrambnimi ladjami, marveč bodo lahko z gotovostjo ugotavljale nevarnost na trikrat večjo razdaljo in s stokrat večjo jasnostjo kakor človeško oko.

Nacisti v Teheranu

TEHERAN, 17. — V Teheranu so imeli danes javno manifestacijo iranske nacionalne socialistične stranke. Manifestacije se je udeležilo nekaj desetin iranskih nacistov, ki se na pozive policije niso hoteli raziti, tako da so jih morali 15 aretirati. Iransko nacistično gibanje je ustanovil neki profesor, ki je učil v hitlerjevski Nemčiji pred vojno orientalsko kulturo. Kakor bivši nemški nacisti, so tudi iranski udeleženci manifestacije nosili na rokavih trak s kljukastim križem.

Prebivalstvo zemeljske krogle

NEW YORK, 17. — Poročilo statističnega urada OZN ceni prebivalstvo zemlje na 2 milijardi 400 milijonov. Po računih tega urada nas je v Evropi 395 miljonov 400 tisoč, odnosno 80 na kvadratni kilometer, pri čemer ni všteta evropska Rusija. Za razliko od Evrope, kjer so ljudje vse pregosto stlačeni, ima Oceanija 12 milijonov 600 tisoč prebivalcev, odnosno 2 na kvadratni kilometer.

LONDON, 17. — Socialistična stranka Zapadne Nemčije se je odzvala vabilu in se bo udeležila sestanka z voditelji socialističnih strank Francije in Anglije, ki bo 27. aprila v Bonnu.

Z vseh vetrov

✪ *Siroki športni javnosti ni znano, da so mnogi znani madžarski nogometni klubi po «nekem vzoru» spremenili svoja imena. Tako se je n. pr. vse moštvo znanega «Kispesta» «militariziralo» in postalo «Honved» («Vojska»). Znani «Ferenzvaroš» je postal «Kiniscis», «Basca» je novo ime za MTK (moštvo trenerja Martina Bukovija), ki se je prej imenoval «Hungaria», «Ujpest» se sedaj imenuje «Dosca» itd. Edino Csepel in Vasas sta obdržala prejšnja imena. Na splošno pa vrednost madžarskega nogometa pada, kar je razumljivo iz razloga, da moštva nimajo tekmovanj z inozemskimi ekipami.*

✪ *Mesto Helsinki ima 400.000 prebivalcev. V normalnem času skrbi za red 1800 policajev. Ker se za olimpiado pričakuje 150.000 gostov, pa so v finski prestolnici mnenja, da bo treba število policajev povečati. Tudi se pričakuje, da se bodo gostje pripeljali z okrog 20.000 avtomobili, ki bodo s 17.000 avtomobili, kolikor jih je sedaj v Helsinkih, delali precej preglavic splošnemu prometu. Notranje ministrstvo je zaradi tega sklenilo, da poveča število policajev za 1828 ljudi.*

✪ *Emil Zatopek, svetovni prvak v teku na 5000, 10.000, 15.000 in 20.000 metrov je izjavil dopisniku pariškega lista «L'Equipe», da ni prepričan, da bo osvojil olimpijsko medaljo v teku na 5000 in 10.000 m. Smatra, da v teku na 5000 m ne bo več mnogo napredoval.*

✪ *Angleški mojster Golombek je po turnirju v Budimpešti odigral v Pragi simultanko proti 26 nasprotnikom. Deset partij je dobil, 2 izgubil in 14 remiziral.*

✪ *Na mladinskem šahovskem prvenstvu skandinavskih dežel je zmagal Sved Larsen z 8 točkami pred Danci, Finci in Norvežani.*

✪ *Košarkarska zveza Jugoslavije do ponedeljka še ni prejela poziva od organizatorjev III. svetovnega ženskega prvenstva v košarki Košarkarske zveze SZ. Ko je bilo sklenjeno, da bo to tekmovanje v Moskvi, je KSJ odposlal Mednarodni košarkarski federaciji pismo, v katerem jo je obvestil, da želi sodelovati na prvenstvu. Generalni sekretar Federacije Johns William je odgovoril, da bo KSJ dobila poziv na tekmovanje in vsa ostala napotila od organizatorja tekmovanja. V pismu z dne 18. marca je generalni sekretar obvestil KSJ, da ga je Košarkarska zveza SZ obvestila, da bodo vsi člani Mednarodne federacije prejeli poziv za tekmovanje preko sovjetskih veleposlaništev. Ker KSJ še ni dobila nobenega poziva od sovjetskega veleposlaništva v Beogradu, je bilo sklenjeno, da ponovno piše generalnemu sekretarju Košarkarske federacije.*

ŠPORTNI DNEVNIK

Robinson ostal prvak z zmago nad Grazianom v 3. rundi

Sugar je knockoutiral Graziana eno minuto in 53 sekund po začetku tretje runde - Rekordno število gledalcev

CHICAGO, 17. — Svetovni prvak v boksu srednje kategorije Ray Sugar Robinson je z zmago nad Rockyjem Grazianom obranil svoj naslov. Pred rekordnim številom gledalcev je Sugar že v tretji rundi poslal Graziana knock out.

Zmaga je prišla nekoliko nepričakovano, čeprav so sodniki prisodili Robinsonu obe prvi rundi. Svetovni prvak je — v nasprotju s pričakovanji — ostro napadel takoj po prvem gongu in ni dal Grazianu niti trenutka oddiha. Vendar se je Graziano dobro branil in tik pred koncem z izredno močnim hookom celo poslal Robinsona na tla.

Takoj nato je prišel konec: Robinson se je dvignil, še predno je sodnik začel šteti, zaplesal okoli Graziana in ga zadel z dvema bliskovitima udarcema. Zgodilo se je tako hitro, da večina gledalcev sploh ni opazila drugega udarca. Graziano se je zrušil in verjetno sploh ni slišal sodnikovega štetja.

Po boju je Graziano izjavil, da bi lahko zmagal, ko «ne bi bilo vrvi» in ko ne bi preveč čakal. Robinson pa je dejal, da verjetno ne bi bil več svetovni prvak, ko bi bil Grazianov hook v začetku tretje runde nekoliko nižji in bi ga zadel v čeljust namesto v lice.

Boj se je končal eno minuto in 53 sekund po začetku tretje runde. Robinson je bil na koncu svež, kot da sploh še ni začel boksati.

Gledalcev je bilo 23.785 — rekord za boksarske prireditve na prostem.

Tretja zmaga Crvene zvezde v turneji v Grčiji

ATENE, 17. — Crvena zvezda je dobila tretjo tekmo na svoji turneji po Grčiji proti AEK z rezultatom 1:0 (1:0). AEK sodi med najboljše grške nogometne klube. Edini gol je dosegel Živanović v 27. minuti. Napeto in borbeno tekmo je gledalo več kot 20.000 ljudi.

Jugoslovani so zmago povsem zaslužili, saj so bili tudi tehnično boljši od svojega nasprotnika.

TETUAN, 17. — Francoz Sciardis je zmagal v tretji etapi krožne kolesarske dirke po Maroku. Drugi je bil Italijan Giacchero, tretji pa Portugalec Barbosa. Na čelo lestvice je prišel Francoz Renaud, ki si je na današnji etapi nabral precej odbitkov.

Wagtmans prvi, Coppi drugi v tekmi po romanski Švici

MARTIGNY, 17. — Holandec Wout Wagtmans je zmagal v prvi etapi kolesarske tekme po romanski Švici. 182 kilometrov dolgo progo Payerne-Martigny je prevozil v 5 urah, 01' in 09".

Dve minuti kasneje je prišla na cilj manjša skupina, ki je obsegala tudi oba glavna favorita Coppija in Kobleta. V sprintu za drugo mesto je zmagal Coppi, za njim pa so se plasirali po vrsti Schaer (Švica), Desirée, Keteleer in Impanis (vsi Belgija), Zampini, Fornara in Clerici (vsi Italija) in Koblet (Švica), vsi v času 5 ur, 03' in 07". Dve sekundi kasneje je prišel na cilj še Luksemburžan Kirchen.

CARIGRAD, 17. — Teniški igralci beograjskega Partizana so prišli na turnejo po Turčiji. Danes se je začel dvoboj med Partizanom in carigrajskim teniškim klubom. Jugoslovanska dvojica Panajotović-Laslo je premagala turški par Evansir-Bari s 4:6, 6:4, 6:2, 6:2.

ROBIC SE JE UVELJAVIL na tekmi Rim-Neapelj-Rim

CASERTA, 17. — Prvi dan kolesarske tekme Rim - Neapelj - Rim je spet pokazal, da odloča pri vožnji za motorjem ne le splošno kolesarsko, temveč tudi posebno tehnično znanje. Kot že lani, se je tudi letos mali Robic uveljavil prav v onih kilometrih, ki so jih vozili za «vespami». Obenem pa je bil to tudi edini zanimivi del današnje prve etape.

Začelo se je precej dolgočasno in vsa prva poletapa ni bila drugega kot sprehod od Rima v Frosinone. Dobro kosilo, še bolj pa priprava na zadnji del druge poletape sta pripomogla, da se je na cesti od Frosinona v Caserto karavana kolesarjev nekoliko raztegnila. Po ponesrečenem poskusu bega Crocitortija in Pedronija je ušel De Santi in dvajset kilometrov vlekel kot za stavo, da bi si pridobil zadostno prednost pred specialisti za vožnjo za motorji. Pa mu ni mnogo pomagalo: že po osmih kilometrih vožnje za motorji je švignil mimo nesrečnega Tržačana Robic, ki je kot podlasica sledil svojemu scooterju. Za njim so vozili Ockers, specialist za podobne vožnje, Kuebler, Van Steenbergen in Bartali, ki jih je nekoliko pred ciljem prehitel Magni.

Jutri bo druga etapa Caserta-Salerno, brez motorjev.

Prva poletapa Rim - Frosinone (92,300 km): 1. Maggini Luciano (Atala), v 2 urah 35' 23", v povprečno brzino 35,642 km na uro; 2. Conte Oreste (Bottecchia); 3. Van Steenbergen (Girardengo); 4. Van Est (Bottecchia); 5. Zanazzi Renzo (Ganna), vsi s časom zmagovalca.

Druga poletapa Frosinone - Caserta (126,600 km): 1. Robic (Bottecchia) v 2 urah, 59' 35", s povprečno brzino 42,297 km na uro; 2. Magni (Ganna) po 1' 05"; 3. Ockers (Girardengo) po 2' 21"; 4. Kuebler (Fiorelli) po 2' 29"; 5. Van Steenbergen (Girardengo); 6. Bartali (Bartali).

Skupna ocena: 1. Robic 5 ur 4' 58"; 2. Magni po 1' 5"; 3. Ockers po 2' 21"; 4. Kuebler po 2' 29"; 5. Van Steenbergen po 2' 41"; 6. Bartali po 3' 14".

Diplomatska otipavanja v angleško-egiptovskem sporu

Po mnenju egiptovskega tiska bi Francija ne smela sodelovati na morebitni konferenci za obrambo Srednjega vzhoda

LONDON, 17. — Egiptovski poslanik Amr paša čaka na odgovor iz Kaira, preden bi nadaljeval razgovore z ministrom Edenom, ki sta jih začela včeraj in ki so trajali 70 minut. Britanski krogi niso spremenili svoje izjave, izražene v včerajšnjem poročilu, ki pravi, da je prišlo do koristne izmenjave misli in da upajo na skorajšnji bodoči sestanek.

Egiptovsko poslaništvo v Londonu je dalo razumeti, da za sedaj ni mogoče še govoriti o ponovnem razgovoru Amr paše z Edenom. Amr paša je trenutno na poslaništvu in proučuje različna vprašanja s svojimi svetovalci ter pripravlja poročilo za Kairo. Obe strani sta poudarili, da londonski razgovori nimajo nič skupnega s pogajanji, ki se bodo morebiti nadaljevala v Kairu med poslanikom Stevensonom in egiptovskimi funkcionarji.

Koliko časa bo ostal Amr paša v Londonu, ni mogoče reči z gotovostjo, toda Egipčani predpostavljajo, da bo to odvisno od napredovanj pri pogajanjih. Vsekakor obstaja upanje na rešitev spornih vprašanj vsaj ta čas, dokler ostane Amr paša v Londonu, medtem ko bi njegov morebitni odhod takoj pokazal, da so se pogajanja izjalovila. V Londonu se je razširilo mnenje, da čaka rešitve mnogo več zadev, nego se splošno misli. Poleg sudanskega vprašanja nastajajo n. pr. težave v sporazumu glede podrobnosti, ki se nanašajo na evakuacijo sueškega področja. Angleži namreč stalno poudarjajo, da nimajo namena zapustiti področja ob prekopu, dokler jim Egipt ne bo nudil popolnega jamstva za varnost tega ozemlja. Z druge strani pa predstavlja zelo delikatno vprašanje tudi priznanje suverenosti kralja Faruka nad Sudanom.

Pozno zvečer prihaja vest iz britanskih krogov, da bo Amr paša nocoj večerjal pri zunanjem ministru Edenu. Vendar temu sestanku ne pripisujejo uradnega značaja. V zvezi s temi glasovi je zunanje ministrstvo danes demantiralo vest, na podlagi katere naj bi imel London namen, pozvati tudi svojega poslanika v Kairu Stevensona. V resnici je Stevensonu naročeno, naj nadaljuje s posvetovanjem v Egiptu, da bi ponovno prišlo do pogajanj in so v tej zvezi londonski razgovori tolmačeni le kot «koristen dodatek».

Medtem je v Kairu že prišlo do otipavanja položaja, ki naj bi ponovno dovedel do angleško-egiptovskih razgovorov. Angleški poslanik Stevenson je izročil ministrskemu predsedniku Hilali paši Edenovo sporočilo, o katerem menijo, da predstavlja odgovor na poslanico Hilali paše angleškemu zunanjemu ministru. Vendar v tej zvezi ni bilo izdano nikakršno uradno poročilo. Pred obiskom Hilali paše se je angleški poslanik sestal z ameriškim poslanikom Jeffersonom Cafferyjem.

Kairski list «Al Ahram» obravnava danes vprašanje morebitne udeležbe Francije na konferenci za obrambo Srednjega vzhoda ter poudarja, da zaenkrat njena udeležba še ni gotova. List piše, da morebitni razgovori glede obrambe Srednjega vzhoda formalno odklanjajo sodelovanje te ali one zapadne sile, ki nastopa s pritiskom proti narodom v kateri koli arabski državi. «Na podlagi tega», nadaljuje list, «menijo nekateri krogi, da vabilo na konferenco Franciji verjetno ne bo poslano zaradi dogodkov v Severni Afriki».

V Parizu pa trdijo, da če bi do te konference moralo priti, je v interesu Anglije, da bi konferenci prisostvovala tudi Francija. V Parizu poleg tega poudarjajo, da bi do morebitne konference lahko prišlo samo po sklenjenem sporazumu med Angleži in Američani v dveh najvažnejših vprašanjih, t. j. evakuacija sueškega področja in nova sudanska ustava.

KINO

V TRSTU

Rossetti. 16.00: «Veliki Caruso», Mario Lanza.
Excelsior. 15.30: «David in Bathsheba», G. Peck.
Nazionale. 16.30: «Kraljica piratov», J. Peters.
Fenice. 16.30: «Nebesna peta», J. Wymar in V. Jonhson.
Filodrammatico. 16.00: «Osvajalci Sirte», J. Payne.
Arcobaleno. 16.00: «Dvor kralja Artuja», Bin Crosby.
Astra Rojan. 16.30: «Bombe na Varšavo», Ida Lupino.
Alabarda. 16.00: «Nancy gre v Rio», Jane Powell.
Armonia. 15.30: «Sijajni izobčenec», R. Ryan, C. Trevor.
Ariston. 16.00: «Družina Steddard», Ingrid Bergman.
Aurora. 16.00: «Ana, vzemi pesko», B. Hutton.
Garibaldi. 14.45: «Mesto teroriziranih», E. Keyes.
Ideale. 16.00: «Strasti», Arnould.
Impero. 16.30: «Dunajska kri», W. Fritsch.
Italia. 16.00: «Ljubimka», Hedy Lamarr.
Kino ob morju. 16.00: «Milijonarski Napoli», E. De Filippo.
Moderno. 16.00: «Razkošna kurtižarka».
Savona. 15.00: «Po Waterlooju», J. Wayne.
Viale. 16.00: «Marija in Magdalena».
Vittorio Veneto. 15.30: «Prostor pod soncem», M. Clift, Taylor.
Azzurro. 16.00: «Velika zasedba», Red Cameron.
Belvedere. 16.00: «Jinik v Fort Rossu», Nelson Eddy.
Marconi. 16.00: «Grički se prenikajo», R. Scott.
Massimo. 16.00: «Ljudje na lunaji».
Novo cine. 15.30: «Uporniki Bountya», C. Gable.
Odeon. 16.00: «Anna Lucasta», P. Goddard.
Radio. 16.00: «Samba ljubezni», Carmen Miranda.

RADIO

JUGOSLOVANSKE CONE TRSTA
254,6 m ali 1178 kc

PETEK, 18. aprila 1952

6.45 Jutranja glasba. 7.00 Poročila. 7.15 Jutranja glasba. 13.30 Poročila. 13.45 Lahka glasba. 14.00 Uverture in arije iz komičnih oper. 14.35 Slovenske narodne pesmi, Danica Filipič in Franc Koren. 18.00 Franz Liszt: Preludiji — simfonične pesnitve. 18.25 Večerna glasbena revija. 19.30 Poročila. 23.05 Zadnja poročila. 23.10 Glasba za lahko noč.

TRST II.
306,1 m ali 980 kc/s

7.15 Poročila. 7.30 Jutranja glasba. 11.30 Za vsakega nekaj. 12.45 Poročila. 13.00 Glasba po željah. 14.00 Poročila. 17.00 Lahka glasba. 18.00 Glas Amerike. 18.15 Mendelssohn: Koncert za violino in orkester. 18.40 Razni instrumenti. 19.30 Razni koncerti in serenade. 19.45 Poročila. 20.00 Pestra operna glasba. 21.00 Tržaški kulturni razgledi. 21.15 Koncertne dvorane Velike Britanije. 21.57 Operetni motivi. 22.30 Razni solisti. 23.15 Poročila.

TRST A.
7.45 Jutranja glasba. 12.00 Kitarska glasba. 13.30 Koncertna glasba. 14.25 Jazz-oktet. 18.00 Plesna glasba. 20.16 Aktualnosti. 21.00 Simfonični koncert. 22.45 Glasbena fantazija.

SLOVENIJA
327,1 m, 202,1 m, 212,4 m

12.00 Lahek opoldanski koncert. 12.30 Poročila. 12.40 Zabavna glasba. 14.00 Melodije po vašem okusu. 15.00 Poročila. 15.10 Zabavna glasba. 15.30 Želeli ste — poslušajte! 16.00 Pripovedovanje. Pojo naj ljudje! 16.40 Pesmi in romance. 16.15 Antonin Dvorak: Simfonija št. 5 v c-molu «Iz novega sveta». 17.30 Haendel: Koncertni trio št. 2 iz flavto, oboe in fagot. 18.00 Igra Kmečki trio. 18.40 Odlomki iz pravljičnih iger. 19.30 Poročila. 19.40 Zabavna glasba. 20.15 Slovenske narodne pesmi. 21.00 Germanetto: Brivčevi spomini. 21.20 Koncert solistične glasbe. 22.00 Poročila.

UNIV. PROF. DR. VIKTOR NOVAK: **MAGNUM CRIMEN**

VATIKANSKA POLITIKA DO JUGOSLOVANOV POD ITALIJO

V

Obledele so pred vse večjo nevarnostjo nenaklonjenega in versko niti najmanj izdelanega fašizma, ki je že bil v objestnem porastu. Za kurijo je bilo važno, da se s takim sporazumom likvidirajo vsa antiklerikalna in socialistična stremljenja, ki so kot mora stiskala dušo cerkvenih voditeljev. Dovolj je bilo, da se je duce približal cerkvi, čeprav so ga pri tem vodili povsem drugačni cilji, ki so bili označeni že v prvih letih formiranje stranke; vodila ga je ideja «uporabljanja katoliške cerkve kot elementa italijanskega ekspanzionizma».

Cerkev je težila k svoji polni svobodi, da v njej izvede svojo zamisel, ki je označena v Bonifacijevih bulah *«Ausculta fili»* in *«Unam sanctam»*, pri čemer ni zapustila ideje primata nad vladarji in državami. Močno orodje za to bi naj bila dovršeno organizirana Katoliška akcija.

Toda cerkev se še zdaleč ni zavedala, da je bil njen moralni ugled v svetu najvišji prav v tem času sužnosti», da je pod to «sužnostjo» s suvereno mednarodno svobodo izvajala svojo ogromno duhovno oblast. Pij XI. se ni zavedal, da bo svoboda, ki mu jo bosta podarila Mussolini in fašizem, dejansko pomenila zasužnjenje. Rimske kurije ni motilo niti to, da je Mussolini izjavil Emilu Ludwigu, da niti zdaj po prepričanju ni niti katolik niti kristjan. Pa vendar je bil ta in takšen Mussolini v očeh cerkvenih voditeljev «človek, ki ga je poslala božja previdnost».

Čeprav je fašizem vseboval tako cezarizem kot makiavelizem in ničeizem, z neprikritim poveličevanjem načela sile in nasilja, ne glede na pravico in človečnost, pravo kopirano ničejansko voljo po oblasti, pravo poganstvo, je Vatikan le včasih in samo nekoliko mimogrede obsojal samo posameznosti iz tega mozaika nasprotij z naukom katoliške cerkve. Toda vse to iz velikih, daleč segajočih razlogov.

Prepričani smo, da bi v Vatikanu tudi danes kaj hitro odgovorili na vprašanje, kdo je bil večji in koristnejši za cerkev, Cavour ali Mussolini. Nedvomno bi Cavourjevo ime še svetleje in polneje zasijalo po vatikanskem kesanju. Toda tega kesanja svet ne bo dočakal. Kajti nezmotljivi ne ve, čemu bi se kesal. Eno pa je več kot gotovo, da so že prva leta fašističnovatikanskega sožitja, po lateranskem paktu in konkordatu, pokazala, da Pij XI. ni postal iz «ujetnika» svoboden suveren. *«So napake, ki človeka zasužnijo za vse življenje* — analizira grof Sforza pomiritev Pija XI. z Italijo — *prav kot ga zasužnijo nekateri zločini: Pij XI. ni hotel ali ni smel verovati v svobodo, v katero je imel njegov prednik polno zaupanje, postal je žrtev in resnični ujetnik bedne diplomatske zaščite, ki jo je sam ustvaril... Vsi oni, ki v grozi vzdrhtijo že samo ob misli na versko preganjanje, na protikatoliška nasilja, morajo z globokim obžalovanjem priznati, da je Pij XI. s svojim sporazumom od leta 1929 ustvaril za taka preganjanja in nasilja v bodočnosti najširše možnosti, in to z večjim uspehom, kot bi ga mogla imeti kakršna koli akcija voltairjancev ali prostozidarjev». (Carlo Sforza, Graditelji sodobne Evrope, 288, 289).*

Tako imenovani garancijski zakon, ki ga je italijanska vlada predložila leta 1870 za ureditev odnosov med Italijo in Vatikanom in ki je predvideval vse prerogative papeža kot suverena in svete stolice, je Pij XI. odklonil in ostal «ujetnik». da bi iz tega «ujetništva» izvlekel nemajhne koristi. *(Garancijski zakon, oziroma njegov načrt je izdelal znameniti borec iz časa Risorgimenta, zunanji minister Visconti Venosta, ki se je pri tem delu posvetoval z djakovskim škofom J. J. Strossmayerjem, znamenitim govornikom proti dogmi o papeški nezmotljivosti na vatikanskem koncilu; med Strossmayerjevim bivanjem v Rimu sta se oba tudi spoznala. O tem je dal podatke W. Steedu sam minister V. Venosta.* Henry Wickham Steed, Through Thirty Years, 1892—1922, London 1924, I., 118. *Ta važni Steedov podatek potrjuje v svojih spominih tudi Stefano Castagnola, ki je bil leta 1870 član vlade, ki je sprejela garancijski zakon. Na vladni seji 23. januarja 1870 je bil prečitan obširen «pro memoria» škofa Strossmayerja, ki ga Castagnola imenuje hrvatskega nadškofa; Strossmayer je med drugim svetoval italijanski vladi, naj se nikakor ne odpove pravici sodelovanja pri postavljanju škofov, ki naj jo prepusti kapitljem, župnikom in vidnim vernikom. Strossmayerjeve predloge je izročil italijanski vladi njegov tajnik N. Voršak in večina ministrov jih je sprejela.* Stefano Castagnola. Da Firenze a Roma, Diario storico-politico del 1870-1871. «Biblioteca del Risorgimento» XI. Torino 1896. 131-133).

O koristih, ki jih je imel papež od svojega «ujetništva», so govorili mnogi, a zdi se, da jih je najbolje označil v decembru 1898 baron Sidney Sonnino v razgovoru z angleškim katolikom, sorodnikom norfolškega vojvode, Wilfridom Wardom. Temu razgovoru je prisostvoval tudi angleški publicist Wickham Steed. Ward je bil eden od onih številnih katolikov tistega časa, ki so bili zaskrbljeni za usodo papeža in so predlagali razne rešitve, ki bi mogle zadovoljiti obe strani, Vatikan in Kvirinal. Toda v Vatikanu so kardinali, kot n. pr. Rampolla, državni tajnik, ali Mocenni, te predloge odločno odklanjali, češ da so nepraktični in neizvedljivi. Ward se je s Sonninom o rimskem vprašanju razgovarjal po razgovoru z admiralom Canevarom, ki mu je razbil iluzije o tako imenovanem sovraštvu med vlado in Vatikanom. Sonnino je zlovoljnega Warda prepričal, da je admiral govoril čisto resnico. Sonnino mu je rekel, da so bili vsi kardinali po vrsti prepričani, da je bilo rimsko vprašanje pravzaprav rešeno, ko so italijanske trupe vkorakale v Rim (1870). Toda niti v njihovem, niti v italijanskem interesu ni bilo, da pride do pomiritve. Da bi ga bolje prepričal, mu je Sonnino povedal naslednje:

«Jaz sem protestant, toda sem tudi Italijan. V cerkvi vidim največjo italijansko ustanovo glavnega posredovalca za razširjanje «italijanstva» po vsem svetu. Vladajoča cerkvena hierarhija je v glavnem italijanska. Zares, če naj cerkev ostane rimska in če naj bo uspešno vodena, mora obdržati to prednost. Mi Italijani ne bi mogli nikoli prenesti tujca kot papeža niti tuje hierarhije v naši sredi. Mi želimo, da je Vatikan italijanski. Če bi prišlo do pomiritve med kraljem in papežem, bi papež prenehal protestirati proti svojemu «ujetništvu» in vi tuji katoličani bi kmalu začeli sumničiti Vatikan, da je bolj italijanski kot katoliški in bi zahtevali nekaj, kar bi bilo podobno sorazmernemu zastopstvu v Svetem kardinalskem kolegiju.

Sčasoma bi imeli v Svetem kolegiju večino tujci, Francozi, Nemci, Španci, Amerikanci. Avstrijci in kaj še vem. Lepega dne bi izbrali za papeža tujca, ki bi ga morali mi izgnati iz Rima. Ljudje v Vatikanu to dobro vedo. Zaradi tega ohranjajo oni svoje protitalijansko stališče in protestirajo proti italijanskemu «zatiranju». Čim pa se pokaže priložnost, da cerkveni interesi kaj pridobijo, pa čeprav z manjšimi sporazumi z italijansko vlado, so takoj na to pripravljeni, da leto ne pride na veliki zvon». (H. W. Steed, Through Thirty Years I., 135-136).

Evo, takšno je bilo dejansko ujetništvo «vatikanskega sužnja» od leta 1870 do trenutka, ko sta Mussolini in Pij XI. hotela vse to postaviti na novo ustvarjene temelje in pri tem upala, da bosta oba od tega imela maksimalno korist. (Vir razvoj tako imenovanega rimskega vprašanja je podal v pregledu tja do 1929 Gaetano Salvemini v svojih knjigi «Mussolini diplomatico», Rim 1945, 319).

In ta veliki dogodek se je izvršil 11. februarja 1929 v Lateranski palači.

Z obeh strani so bili izrečeni govori in misli, ki poveličujejo ta dogodek. Mussolini je med drugim povedal tudi to: «To rešitev, ki je bila dosežena brez vsake sige tujega vmešavanja, mi fašisti z velikim zadovoljstvom pozdravljamo, ker je povezana z naim režimom in z revolucijo črnih srajc. Pozdravljamo jo kot Italijani, ker je odstranila zadnji dvom o zakoniti posesti Rima. Pozdravljamo jo kot katoličani, ker smo z odkritim priznanjem papeške suverenosti dali, zunanjo podobo in